

Slovenski Pravnik

Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA:

1. Dr. Metod Dolenc: O kaznivosti in nekaznivosti naslove . . . 49
2. Dr. Josip Globevnik ml.: Nujni delež in ugotovitvena tožba . . 56
3. Dr. Luka Kravina: K pravilnemu tolmačenju § 420 odst. 3 kp. . 64
4. Dr. Adolf Francè: Nekaj prispevkov za pravilno uporabljanje predpisov ulkd. 69
5. Dr. Ivan Grašič: Nagrada javnega notarja kot sodnega poverjenika za sestavo inventarja v zapuščinskem postopku. (Konec) 72
6. Dr. A. Druškovič: O trgovinskem potniku in zastopniku . . . 76
7. Književna poročila 80
8. Razne vesti 89

Priloga: Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh III, št. 673 do 684 (p. 18, str. 273—288).

V LJUBLJANI 1941

UREDNIK: DR. RUDOLF SAJOVIC

Tiskali J. Blasnik na sl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

Rokopisi naj se pošiljajo:

Uredništvo „Slovenskega Pravnika“ v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I
Izhaja mesečno. — Naročnina 60 din na leto.

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na čekovni račun Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 11.870 (Društvo „Pravnik“ v Ljubljani).

Naročnina za „Slovenski Pravniki“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe:

Slovenski Pravniki I. 1909 do 1922 à 40 din, posamezni snopiči à 15 din.

Slovenski pravnik I. 1923. dalje à 80 din, posamezni snopiči (dvojne številke) po 15 din, št. 11 do 12 I. 1935 po 30 din.

Posamezni nepopolni izvodi II. knjige Odločb kasacijskega sodišča v civilnih stvareh (manjkata 2 ali 3 pole) po 40 din.

Posamezne pole kasacijskih odločb, kolikor so v zalogi, po 8 din.

Pol stoletja Društva „Pravnik“. Spominska knjiga. 1939. Cena 60 din.

Mnenja o Predhodnem načrtu državljskega zakonika za Kraljevino Jugoslavijo. Cena 80 din. Posamezne pole po 5 din.

Spomenica na drugi Kongres pravnika po 25 din.

Spomenica Kongresa pravnikov 1939 po 45 din.

Dr. M. Dolenc: Simbolična pravna dejanja in izražanja med Slovenci — po 15 din.

Dr. J. Agneletto: Prva knjiga novega italijanskega državljskega zakonika — po 15 din.

Dr. Fr. Skabernè: Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki — po 15 din.

Uporedna slavenska pravnička terminologija — po 30 din.

V posebne, enotne platnice veže posamezne letnike „Slovenskega Pravnika“ knjigoveznica J. Žabjek v Ljubljani, Dalmatinova ulica.

Slovenski Pravnik

Leto LV.

Ljubljana, marca 1941.

Štev. 3.—4.

O kaznivosti in nekaznivosti nasnove.*

Dr. Metod Dolenc.

I. Pri „nasnovi“ moramo predpostavljati dve osebi; prva je tista, ki naklepno povzroči v psihi druge sklep, da stori ona označen zločin; druga oseba je vprav storilec zločina. Lepo izraža to Corpus iuris canonici,¹ ki imenuje prvo osebo „principalis delicti auctor“, drugo pa „delicti executor“. Poudariti je treba, da gre za dve individualno določeni osebi in da se med njima odigrava neposredno psihično razmerje oddaje in sprejema *animus-a instigandi*, dočim pri deliktčni obliki „nasnavljanja“ ni niti individualno določenih oseb, ki naj bi označeni *animus* sprejele, niti ni treba, da je zločin, ki naj bi se izvršil, točno označen. Zato je poskus naklepne nasnove čisto nekaj drugega nasnavljanja.²

Kaznovanje nasnove je generalno normirano v § 34, odst. 1., 2., 4. in 5. kz., kaznovanje nasnavljanja pa specialno pri vsakem deliktu, ki jih ustanavlja posebni del kz. ali drug kazenski zakon, zlasti tiskovni, čeprav pod drugim nazivom, kot n. pr. izpodbadanje, prepričevanje itd.³

II. Za nasnovo, ki je imela uspeh, da je nasnovanec kaznivo dejanje res izvršil, je predpisano, da naj se nasnovatelj kaznuje prav tako, kakor da bi ga bil sam storil. Ako pa ni bilo uspeha, to se pravi: oseba, ki naj bi postala nasnovanec, ni sklenila, da stori priporočani zločin, je nasnova obtičala pri poskusu. V tem primeru pa zakonodavec odreja, da naj se nasnovatelj kaznuje zaradi tega poskusa mileje, toda samo v takšnem primeru, da je nasnova šla za tem, da naj bi druga oseba storila zločinstvo. Logično moramo po sklepanju *a contrario* reči, da v vseh tistih primerih, kjer je šla nasnova za tem, da bi druga oseba storila

* Del problemov iz predavanja na sestanku društva Pravnik dne 15. novembra 1940: „Kazenskopravna presoja podneta, nasnove in pomoči ter sorodnih pojmov“.

¹ Can. 2209, § 3.

² Poblize o tem razpravljamo v „Zborniku znanstvenih razprav“ XVII.: „Načelna raziskavanja o podnetu, nasnovi, pomoči in podpomoči po kazenskem zakoniku Kraljevine Jugoslavije“.

³ Poblize o medsebojnih razlikah: istotam.

prestopok, pa nasnove ni sprejela, nasnovatelj ni kazniv. To je glavni primer nekaznivosti nasnove.

Ni da bi moralo biti pri obeh osebah, pri nasnovatelju in nasnovancu, zlasti pri prvem, subjektivno poznanje, védenje in hotenje kvalifikacije dejanja kot zločinstvo, odn. prestopok. Zahtevati se sme le poznanje, védenje in hotenje dejanja po glavnih objektivnih sestavinah, od katerih je kvalifikacija odvisna. Kjer je zapretna kazen robija ali strogi zapor (n. pr. § 193 kz.), zatočenje ali zapor (n. pr. § 168 kz.), tam milejša od obeh kazni za kvalifikacijo kaznivega dejanja ni upoštevna (§ 15 kz., arg. verb.: „predpisuje“).

III. V jugoslovanski književnosti je bil že obravnavan primer nasnove, ki je sicer zelo redek, pa zaradi tega nič manj zanimiv. Gre za vprašanje, ali se sme nasnovatelj obsoditi, dokler ni moči ugotoviti, kdo je nasnovanec. Trdilo se je, da je nasnova v primeru z zločinom storilca (*executor-ja delicti*) akcesorične narave in da se zaradi tega nasnovatelj ne sme kaznovati, češ nasnovanec se ne da individualno določiti.⁴ A je nasnoval, recimo, plačal zapored osebe C, D, E, torej več oseb, da bi vsaka od njih usmrtila njegovega sovražnika B-ja. Ta B je bil res umorjen najden, ne ve se pa, kdo ga je umoril, C, D ali E. Nasnovatelj sam tega ne ve, niti ne pozna nobene od nasnovanih oseb tako, da bi jo mogel naravnost označiti. Mislimo, da navzlic temu ni nobenega dvoma, da je nasnovatelj A kriv naklepne usmrtnitve B-ja v smislu § 34 kz. in § 167 kz. Vprašanje, ali je nasnova⁵ samostalno ali akcesorično kazniva, moramo spričo določbe § 34/5 kz. rešiti v tem smislu, da predpostavlja zakonodavec samostalnost kaznivosti za nasnovo; saj je rečeno, da se tisti, ki naklepoma „zavede“ (sinonim za „nasnovo!“) drugega, da izvrši iz malomarnosti kaznivo dejanje, smatra za storilca tega dejanja, *scilicet*, kakor da bi ga on naklepoma izvršil.⁶ Sicer pa je tudi pregonljivost storilca — v našem primeru po službeni dolžnosti — po zakonu nedvomno utemeljena. Saj se mora zoper njo kazenski posto-

⁴ Gl. Vusović, „Da-li je sud u mogućnosti, da osudi potstrekača, kad je nepoznat vršilac krivičnog dela itd.“ in tam citirano odločbo Kasacijskega sodišča v Beogradu Kre 151/156.

⁵ Isto velja za naklepno pomoč!

⁶ V jugoslovanski književnosti so tri možnosti zastopane: Akcesornost: Šilović-Frank, Krivični zakonik, str. 141; samostalnost: Dolenc, Tolmač, str. 108, Dolenc-Maklečev, Sistem, str. 128., Karajovanović, Komentar, str. 44.; kompromisno načelo (mešanost), Čubinski, Komentar, str. 121., Živanović, Kriv. zak. i postupak, str. 41.

pek započeti in kolikor mogoče do kraja izvesti. Ali naj ne bo nasnovatelj zoper vsa načela vere, morale, etike kazniv, ker mu pravi storilec od več najetih oseb ni znan, ko pa se *ex lege* zahteva, da se ugotovi dejanski stan glede vseh, ki utegnejo priti v poštev? Dosledno bi tisti, ki naroči pri gangstrskem biroju umor neke osebe, pa niti slutiti ne more, kateri zločinec — gangster bo ta že plačani delikt storil, ne smel biti kaznovan! Zdrava pamet sili k rešitvi, da se kaznuj nasnovatelj, pa tudi vsi od njega posredno ali neposredno najeti nasnovanci. Dejanski stan § 167 kz. je izpolnjen, on, A, je odgovoren za nasnovo C-ja, D-ja in E-ja k usmrnitvi, tudi če oseba, ki je B-ja usmrtila še ni ugotovljena. O nekaznivosti nasnove v takšnih primerih ni in ne more biti govora.

IV. Spričo določbe § 54/4 kz., da se smejo osebne razmere, lastnosti in okolnosti, zaradi katerih se ali odgovornost izključuje ali kaznivost povečava, zmanjšuje ali izključuje, jemati v poštev samo pri onem storilcu ali nasnovatelju, pri katerem se najdejo, nastane vprašanje, kako naj se postopa, če je nasnovatelj ali nasnovanec odstopil od izvršitve ali če je prostovoljno odvrnil posledico, ki bi nastopila z izvršitvijo dejanja, vse to pa preden je zvedel, da je njegovo dejanje razkrita (§ 53 kz.). Jasno je, da tisti, ki se je odločil k nasnovi druge osebe, pa je to pozneje opustil ali pa že storjeno nasnovo preklical, preden je bila njegova nasnova v zunanjem svetu razkrita, ni več kazniv: Ostvaritev nasnove je bila pravočasno preprečena. Drugače pa je v stvari, če je nasnova že imela uspeha. A nasnuje C-ja, naj umori B-ja. C pripravlja izvršitev. V toku tega pripravljanja pride A, še preden je njegova nasnova razkrita, k B-ju in ga skesano opozori, da se mu bliža nasnovanec C kot morilec: B je rešen smrti. Po našem mnenju ostane C kazniv, čim je poskusil naklepno usmrtilitev, A pa ne več. Takisto A ni kazniv, če C-ju dejansko zabrani pripravljano izvršitev, seveda, preden je zvedel, da je njegova pomoč razkrita. Torej doseže nekaznivost tudi, če je bila njegova nasnova v zunanjem svetu že znana, samo da on sam tega še ni zvedel.

VI. Nasprotno pa se lahko pripeti, da zagreši nasnovanec *excessus mandati*. V tem pogledu moramo izhajati iz stališča, ki smo ga že obrazložili, namreč, da je po ideologiji našega kz. nasnovateljevo dejanje samostalno kaznivo. Če nasnovanec B preko nasnove od strani A-ja, da naj žensko C usmrti, le-to pred usmrnitvijo spolno posili, leži na dlani, da odgovarja A samo za nasnovo k usmrnitvi, dasi je mogoče označiti to nasnovo za posredni podnet v smislu § 70

kz. Če pa A nasnuje B-ja, da naj žensko C „malo“ poškoduje, B pa jo pri tej priliki, ko izvršuje nasnovano dejanje, težko rani ali celo usmrti (ne da bi se je v spolnem oziru količikaj dotaknil), bo prišlo *in thesi* pač pravilo v poštev, da mora B, če ni sam od sebe sklenil, da jo težko poškoduje ali usmrti, odgovarjati za preterintencionalno posledico. Kaj pa velja glede A-ja? Tu je več primerov mogočih. Ako bi bil *a priori* imel eventualni naklep, da pristane tudi na nastop smrti, bi na strani nasnovanca sploh ne bilo *excessus-a mandati*. Ako pa bi A nasnoval B-ja sicer k lahki poškodbi, toda bi vedel glede načina izvršitve, n. pr. s precizno delujočim modernim strelnim orožjem, da utegne priti do usmrtitve, ki je pa noče, bi moral odgovarjati za preterintencionalno posledico, pa ne usmrtitve, ampak težke telesne poškodbe po § 178/2 kz.⁷ Ako pa vseh teh posebnih komplikacij ne bi bilo, bi mogel biti A obsojen samostojno le zaradi nasnove k lahki telesni poškodbi. Pa tudi narobe velja isto pravilo. A nasnuje B-ja k tatvini, ki bi bila po vrednosti tuje premične stvari, recimo: živine vredne preko 3000—din, zločinstvo (§ 317, št. 7 kz.), B pa izvrši naklepno le prestopok tako, da vkrade samo za 1000—din živine: B bi bil obsojen zaradi prestopka, A pa zaradi poskusa nasnove k zločinstvu, pa bi se moralo vzeti za olajšilno, da je tatvina samo deloma uspela. Poskus nasnove k prestopku tatvine, ki ni uspel, pa bi ne bil kazniv.⁸

VII. Zanimivo je vprašanje medsebojnega razmerja med nasnovo in pomočjo. V praktičnem življenju ni nemo-goče, da se nasnova in pomoč snideta v delovanju iste osebe. N. pr. nekdo nasnuje drugo osebo, da gre krast, ko pa ta vidi, da brez vitriha ne pojde, dobi od nasnovatelja še vitrih in tatvina se „posreči“. Nasnovatelj je tudi pomočnik. Toda njegova krivda je samo enotno ustanovljena, dasi je bila dvojno udejstvovana. *In thesi* je nasnova teže kazniva ob-

⁷ § 178/2. kz. pravi: „Če poškodovanec za tako poškodbo umre itd.“ Tudi nasnovana poškodba je poškodba! Sicer pa: „*vulnera non dantur ad mensuram.*“

⁸ V § 157 kz. navedeno ponudbo, izvršiti kakšno zločinstvo, ali sprejem takšne ponudbe moramo pojmovati kot neuspelo poskušeno nasnovo, če gre za individualno določeno osebo, ali pa za neuspelo nasnavljanje (gl. zgoraj pod I.), če gre za individualno nedoločene osebe vobče. Da bi šlo v prvem primeru za res izvršeno dejanje, ki je zločinstvo, ne more biti v § 157 kz. mišljeno. Saj bi bil v tem primeru ponudnik kaznovan po tisti določbi, ki velja za storjeno zločinstvo, tisti pa, ki bi ponudbo sprejel, bi bil dejanski ali intelektualni pomočnik. Samo navidezni ponudnik (*agent provocateur*) pa ni kazniv, ker nima naklepa, da bi se storilo kaznivo dejanje.

lika kazenskopravno zabranjenega delovanja: Nasnovatelj se kaznuje kakor storilec, pomočnik se sme mileje kaznovati kot storilec. Tu gre za „nepravo konkurenco materialno-pravnih kazenskih določb“, nasnova „konsumira“ pomoč.⁹ Seveda pride tako dvojno udejstvovanje ob kaznivem dejanju pri odmeri kazni kot obteževalna okolnost v poštev.

Sedaj pa vzemimo, da je *delicti executor* „nasnoval“ drugo osebo k pomoči. Tu je mogoče, da je „nasnovatelj“ drugi osebi popolnoma jasno razodel svoj načrt, n. pr. da gre za tatvino živine v vrednosti preko 3000— din, a ta, druga oseba naj mu pomaga. Če druga oseba to nasnovo sprejme, postaneta po dogovoru sostorilca; postanek sostorilstva pride pri odmeri kazni v poštev, za prvo osebo obtežljivo. Ako pa „nasnovatelj“, ki je nagovarjal ali prosil drugo osebo, razloživši ji ves načrt tatvine, s svojo „nasnovo“ pogori, bo kazniv zaradi poskusa nasnove, ki ni uspela, toda le tedaj, če je šlo za izvršitev zločinske tatvine; v primeru naklepa tatvine kot prestopka ne! Če pa gre za sicer naklepno nagovarjanje od strani bodočega *delicti executor*-ja, naj ji druga oseba pomaga, ne da bi ta izvedela, da gre za tatvino, druga oseba sploh ni grešila zoper kz., pri prvi pa tudi ne gre za kaznivo nasnovo, ampak le za obtežljivo okolnost: saj tako, brez naklepa izvršeno pomaganje sploh ni kaznivo dejanje.

VIII. Prav posebno zamotani so pač tisti primeri, kjer trčita skupaj nasnova in podpomoč. Mi imenujemo podpomoč po vzoru slovenskega prevoda avstrijskega kz. to, kar je tam v izvirnem nemškem jeziku kot „Vorschubleistung“ mišljeno. V naši zakonodaji se nahajajo izrazi „potpomagaže“ (n. pr. §§ 106, 107, 120 kz.) ali „podpomaganje“ (v § 1 zak. o zaščit. drž.). Toda v resnici ti izrazi ne pomenijo nič drugega nego „naklepno pomoč“ v smislu § 54/5 kz. To je prišlo tudi v slovenskem prevodu pravilno do izraza; v citiranem § 1 zak. o zašč. drž. stoji n. pr. za podpomaganje — podpiranje.¹⁰ To, kar smo mi imenovali „podpomoč“, je čisto nekaj drugega nego „naklepna pomoč“. Dočim je „naklepna pomoč“ v odnosu do storilstva *delicti executor*-ja v smislu ideologije našega kz. „udeležništvo“, gre pri podpomoči za dvoje zaporedno storjenih deliktov: prvi je kaznivo dejanje *delicti executor*-ja kot temeljno kaznivo dejanje, ki mora biti predhodno izvršeno, drugo mu sledi kot *delictum sui*

⁹ Gl. Dolenc, Tolmač, str. 133, 134.

¹⁰ Dodajemo, da uporabljajo za podpomoč Hrvati (Šilović) izraz: „pogodovanje“, Srbi (Živanović): „podržavanje“.

generis. Na vsak način imamo opraviti z dvema osebama, s tisto, ki je že postala storilec dejanja, čeprav za le-to še ne bi bila sprejela kazni, in pa z osebo, ki nastopi sama šele po storitvi kaznivega dejanja prve osebe s svojo delavnostjo v njeno korist. Poslednjo osebo hočemo imenovati — skrajšano — podpomočnik. Le-ta in pa glavni storilec ne stojita v razmerju udeležencev, ne sodelujeta ob istem dejanju; njuna naklepa sta drug od drugega neodvisna, vsak drugačnega značaja. Po zakonodavčevi dispoziciji storita vsak zase svojevrstno dejanje, zveza med obojima je le zunanja.¹¹ Časovno sledi naklep tistega, ki daje pomoč, t. j. podpomočnika na vsak način šele za popolno ali vsaj delno (poskušeno) izvršitvijo naklepa glavnega storilca.

Podpomoč, bolje rečeno podpiranje, je lahko osebne ga značaja; podpomočnik podpira osebo glavnega storilca po storitvi dejanja. To je kaznivo dejanje iz § 141 kz., uvrščeno v poglavje o zaščiti pravne dobrine pravosodja. Druga vrsta podpomoči ali podpiranje pa je stvarnega značaja. Tu ne gre za to, kot v prvem primeru, da podpomočnik prikrije osebo, potem ko je že zagrešila kaznivo dejanje; ampak za to, da se prikrijejo stvari, ki so bile predmet že izvršenega kaznivega dejanja glavnega storilca, toda ne poljubnega, ampak kaznivega dejanja zoper imovino (§ 333 kz.). Ta delikt je uvrščen v poglavje o zaščiti pravne dobrine imovine. Oboja, osebna in stvarna podpomoč, sta v pogledu na kaznivo dejanje glavnega storilca akcesornega značaja. Ni delikta iz §§ 141 ali 333 kz., če eksistira glavno dejanje samo v domišljiji podpomočnika, t. j. če gre v resnici za putativno kaznivo dejanje. Navzlic akcesornosti pa ni zapreke, da se ravna kaznivost nasnove h kaznivi podpomoči, če je storjena naklepno od tretje osebe, ki ni storilec glavnega dejanja po določbah § 34 kz. Če pa je nasnovatelj storilec glavnega dejanja sam, pa mislimo, da treba pri deliktu § 141 kz. (zoper pravosodje!) zavzeti drugačno stališče kot pri deliktu po § 333 kz. (zoper imovino!).

Smatramo, da storilec glavnega dejanja ne more postati ne nasnovatelj, ne pomočnik podpomočnika glede delikta po § 141 kz., ker njegova odgovornost za glavno („svoje“) kaznivo dejanje logično vključuje tudi odgovornost za vsako nadaljnje delovanje, ki je v nujni vzročni zvezi z uresničitvijo njegovega lastnega zločinskega naklepa. Če bi bil

¹¹ To drži, čeprav določa § 20 kp. pristojnost istega sodišča za postopek zoper storilce, nasnovance, pomagače, pa tudi prikrivače in pritaivce.

podpomočnik v ožjem sorodstvu ali v zakonski (bračni) zvezi z glavnim storilcem, bi on ne bil kazniv (§ 141/5 kz.). Ta določba ima kriminalnopolitično dobro zasnovano utemeljitev; iz razloga humanosti je ustanovljena izjema od kaznivosti. Storilec glavnega dejanja pa je sebi še bližji. Če on nasnuje drugo osebo k temu, da ga skrrije, prepreči sam zase udejstvovanje državne kaznovalne pravice. To pa po določbah kp. ni zabranjeno, ampak molče tolerirano,¹² torej — ni protipravno. Po § 23 kz. pa ni kaznivega dejanja, če izključujejo predpisi javnega prava protipravnost ravnanja. Pristavka iz § 141/5 kz. pa v § 333 kz. ni. Tu tudi ne gre za osebno varnost storilca glavnega dejanja, niti ni o kakšni drugi izjemi glede protipravnosti govora. Tako poročemo: Nasnova storilca glavnega dejanja v pogledu § 141 kz. ni kazniva, nasnova istega storilca v pogledu § 333 kz. pa je kazniva.

Preskusimo to na praktičnem primeru. A utaji od zasebnika B zaupano mu zlatino v vrednosti 100.000 — din. Po izvršeni utaji naprosi in pripravi prijatelja C-ja do tega, da ga pri sebi skrrije in pa, da mu odkupi zlatino za 50.000 — din. C stori oboje, vedoč dobro za dejanski in pravni položaj. A je zakrivil prestop ek utaje, kazen za le-to je strogi zapor do 5 let (itd.), toda preganjanje je odvisno od predloga oškodovane privatne osebe B-ja. C je podpomočnik, pa je zakrivil, ker ni ne sorodnik ne soproj A-ja, dvoje: Prvič: delikt po § 141 kz., ne glede na to, da se delikt utaje preganja šele na predlog; zakon namreč takšnega razlikovanja ne dela. Drugič: delikt po § 333 kz., ker je utajeno zlatino, vedoč za njeno provenienco odkupil, celo za polovično ceno.

Kazen za C-ja glede osebne podpomoči (§ 141 kz.) je strogi zapor do 3 let, v posebno težkih primerih do 5 let robije. Toda *in concreto* pride določba v poštev, da odmera kazni ne sme iti po vrsti ne po velikosti preko one, ki je zapretna za kaznivo dejanje in utaje;¹³ seveda pa tudi ne preko kazni, določene za delikt iz § 141 kz. Iz tega sledi, da kazen za C zaradi delikta po § 141 kz. v nekvalificiranem primeru ne sme presegati strogega zapora 3 let, v posebno težkem primeru pa se sme glasiti le na strogi zapor do 3 let; robija je izključena!

¹² To sklepamo iz določb kp. glede pobega storilca (§§ 113, 119), zaslišanje obdolženca (§§ 153, 155) itd.

¹³ Zastaralna doba pa je navzlic temu tista, ki velja po pravilih, veljajočih za dobo kazni za delikt po § 141 kz. Gl. Bulatovič, Tumačenje i primena § 141 kz., (Pravosudje, 1941., str. 17 nasl.)

Kazen C-ja za stvarno podpomoč po § 533 kz. (odkup zlatnine) pa je v navadnem primeru strogi zapor do 5 let in v denarju (do poljubne vsote), toda za preganjanje je treba predloga oškodovanca B-ja. Če pa gre za obrtoma storjeno stvarno pomoč, je kazen robije do 10 let, a delikt se navsezadnje kaznuje po službeni dolžnosti ne glede na to, ali je B kot oškodovanec pregon predlagal ali ne.

Sedaj pa pogledjmo, kaj je z nasovo A-ja, ki jo je zagrešil proti C-ju v tem smislu, da naj ga skrije in mu zlatnino odkupi, kar se je oboje tudi res zgodilo. Po naših zgorajšnjih izvajanjih za nasovo k osebni podpomoči (skrivanje) ne bi bil posebej kazniv; samo pri odmeri kazni bi to dejanje moglo priti v poštev. Za nasovo k stvarni podpomoči (odkup zlatnine) pa bi bila kazen v primeru nekvalificirane kakor tudi obrtoma izvršene stvarne podpomoči ista, t. j. do 5 let strogega zapora in v denarju. Kazen robije za obrtoma izvršeno dejanje bi namreč kot osebna lastnost podpomočnika ne mogla priti v poštev za nasovatelja samega (§ 54/4 kz.), niti ne, če bi se sam obrtoma bavil s takšnimi nasnovami, ker v primeru vprašanja načina kaznovanja analogija ni dopustna.¹⁴ Čudno pa je, da se kaznuje v nekvalificiranem primeru podpomočnik brez ozira na to, ali je bil predlog za pregon in kaznovanje od oškodovanca stavljen ali ne, dočim bi bil A kot storilec glavnega dejanja kazniv samo, če bi B to predlagal.

Menda smemo na kraju teh izvajanj trditi, da se takšna vprašanja v praksi lahko vsak dan pojavijo, da pa je za njih rešitev *de lege lata* ostalo morda še marsikaj dvomljivo, *de lege ferenda* pa bi si mnogo predpisov želeli drugačnih, na vsak način pa jasneje izraženih.

Nujni delež in ugotovitvena tožba.

Dr. Josip Globevnik ml.

V strukturi našega dednega prava predstavlja štiri-najsto poglavje odz. o nujnem deležu njegov nepogrešljivi, sistematični sestavni del. Takšna uvrstitev poteka iz rimskega prava in je preko občega prešla tudi v naše privatno pravo. Po svojem gospodarskem namenu, zagotoviti določnim, zapustniku bližnjim osebam del njegove imovine, in po svojem zakonitem učinku materialnega omejevanja

¹⁴ Prav posebno ne: *in malam partem!* (§ 1 kz.)

oporočne svobode, predstavlja tako nujno nasledovanje res neko dedovanje. Toda po notranjem pravnem obeležju in vsebini „dedne pravice“ nujnega dediča bi težko bilo mogoče o slednjem govoriti kot dediču v tehničnem smislu besede. Kakor bomo videli, ima nujni dedič samo določeni zahtevek do zapuščine, ki je po temelju, po predmetu in po višini (v razmerju s čisto zapuščino) vnaprej opredeljen, ne da bi mu istočasno šla tudi druga, za oporočnega, zakonskega ali pogodbenega dediča bistveno važna svojstva in njihove pravice.

Iz te razlike, ki se odraža najbolj na pravnem značaju samega zahtevka nujnega dediča, hočemo izluščiti za prakso koristno jedro. Zanima nas glede na to posebnost „dedne pravice“ nujnega dediča, kako se njegov zahtevek uveljavlja, — zlasti pa, če more biti ta pravica samostojen predmet (pozitivnega ali negativnega) ugotovitvenega tožbenega zahtevka in ugotovitvene sodbe. Na niže navedenem primeru, ki je v treh stopnjah našel raznobarvno obrazložitev in deloma različno odločbo, naj bo dovoljeno, pokazati praktičen pomen zastavljenega vprašanja, v njegovi rešitvi pa po možnosti najti načelno, zakonu ustrezajoče stališče.

Pokojni A je oporočno postavil za dedinjo svojega premoženja hčer B ter izjavil v oporoki, da je hčer C že za življenja popolnoma odpravil. Tretja hči D je tudi nekaj že prejela pred njegovo smrtjo. Pri zapuščinski razpravi sta slednji dve, ki sta polnoletni, prijavi svojo zahtevo po dopolnitvi nujnega deleža. Oporočna dedinja je to prerekala in trdila, da sta bili obe sestri že za zapustnikovega življenja s prejemki popolnoma odpravljene ter da jima zato nikakšna pravica do nujnega deleža več ne gre. Zapuščinsko sodišče je izdalo sklep, s katerim je nakazalo oporočno (!) dedinjo na pot pravde glede na njeno trditev, da sestrama C in D zaradi predprejemkov iz naslova nujnega deleža ničesar več ne pritiče. — Po pravnomočnosti tega sklepa je vložila dedinja B proti sestrama C in D tožbo z vsebino, koliko sta toženki že pred zapustnikovo smrtjo prejeli od očeta in koliko znaša celotna čista zapuščina, in s predlogom: „Ugotovi se nasproti toženkama C in D, da njima do in iz zapuščine po pokojnem A-ju zaradi vračunljivih predprejemkov ne pristoji pravica do nujnega deleža, niti do dopolnitve istega“. Prvi sodnik je tožbenemu zahtevku ugodil, češ da oporočna dedinja ni dolžna tri leta (§ 1487 odz.) čakati na možno tožbo za nujni delež in biti toliko časa v negotovosti glede razpolaganja s po-

dedovano imovino, da ima torej interes na čimprejšnji vtoževani ugotovitvi. Prizivna stopnja je sodbo razveljavila s pripombo, da tožba v tej obliki ni sklepčna; v tožbi da se navaja, koliko sta toženki že prejeli od zapustnika dajatev, ki sta jih dolžni v dolžni delež vračunati, v petitu pa se zahteva ugotovitev, da nujni delež toženkama ne pritiče. Vezan na pravno mnenje je prvi sodnik v novi sodbi s to utemeljitvijo tožbeni zahtevek zavrnil. Na tožilkin priziv je druga stopnja z enako utemeljitvijo prvo sodbo potrdila s pristavkom, da bi se glede na to tožbeno povest tudi zahtevek moral glasiti tako, da sta toženki dolžni dovoliti vračunanje teh in teh predprejemkov v nujni delež. Revizijsko sodišče je tožilkino revizijo zavrnilo z obrazložitvijo, da toliko časa, dokler ni od strani toženk tožbe na dajatev, tožeča stranka nima nobenega interesa na ugotovitvi, ki jo vtožuje.¹

Ta konkretni primer je bil vprav zaradi tega naveden, ker se na njem nazorno vidi, kje praksa išče rešitve problema in kakšno pot skuša najti kot izhod iz položaja, ki teoretično ne zadaje večjih težav.

Če si hočemo biti na jasnem, ali je ugotovitvena tožba o nujnem deležu („dedni pravici“ nujnega dediča) možna, t. j. v materialnem pravu utemeljena in procesnopravno dopustna, moramo poseči v pravno bistvo nujnega dedovanja. Treba je najprej osvetliti značaj in učinek „dedne pravice“ nujnega dediča. Šele potem, ko bo razčiščena narava te pravice in izvršena klasifikacija zahtevka nujnega dediča, smemo pristopiti k nadaljnjemu vprašanju: ali ne postavljajo določbe pravnega postopnika za uveljavljanje te pravice kakšnih omejitev in ali ne branijo določenega načina za uveljavljanje? V rešitvi tega zadnjega bo podan odgovor na naslovno vprašanje.

Dedovanje v širšem smislu je vsaka sukcesija mortis causa. V ožjem, pravnotehničnem smislu pa je dedovanje sukcesija v zapuščino kot skupnost. To je successio per universitatem v vse zapustnikove pravice, kolikor iste niso kot iura personalissima s smrtjo pokojnega ugasnile, na osnovi zakonitega pravnega naslova. Dedič reprezentira pokojnega v skupnosti njegovih pravnih odnosov (§ 547 odz.); to tudi takrat, kadar več dedičev medsebojno konkurira, ker je tudi v tem primeru udeležen vsak izmed njih na vseh pravicah in dolžnostih pokojnega, četudi samo v razmerju kvote svojega dednega deleža.

¹ Odločba vrh. sod. z dne 5. novembra 1940, opr. št. Rv 477/40.

Predpostavka dedovanja je pravni naslov, na podlagi katerega je določena oseba upravičena in pozvana k dedovanju. Pravni naslov more biti samo tisti, ki ga zakon kot takega priznava, namreč oporoška, zakon ali dedna pogodba (§ 533 odz.). Ne more kot tak naslov veljati n. pr. priposestevanje, ki je sicer v odz. važen naslov za pridobitev drugih pravic. „Izključna pravica“, — ki pritiče pozvanemu dediču na podstavi enega izmed omenjenih zakonitih pravnih naslovov — „vzeti v posest celo zapuščino ali njen glede na celoto določeni del (n. pr. polovico, tretjino), se imenuje dedna pravica“ (§ 532 odz.). Seveda ne samolastno, ker se mora dedna pravica razpravljati pred sodiščem in od tega doseči prisojilo zapuščine, to je izročitev v pravno posest (§ 797 odz.).

Po historičnem pravnem sistemu deli odz. privatno-pravne pravice v osebne in stvarne. Med stvarnimi pravicami navaja poleg posesti, lastnine, zastave in služnosti tudi dedno pravico (§§ 307, 308). Teoretično bistvo stvarne pravice je zapopadeno v njeni neposrednosti, absolutnosti in izključnosti. Z neposrednostjo razumemo neposredno pravno moč nad stvarjo, t. j. stvar sama izpolnjuje gospodarsko svrhu za upravičenca, ne da bi tu bila potrebna storitev druge osebe.² Tega značaja neposrednosti pri dedni pravici ne moremo najti, zato ona ni prava in popolna stvarna pravica. Nikakor pa ni obligatorna pravica, že zato ne, ker manjka pravno obvezanega subjekta; tega ne moremo zazreti ne v zapustniku niti v sami ležeči zapuščini.³ Vkljub temu pa ima dedna pravica ostali dve obeležji stvarne pravice, točneje rečeno stvarnopravna učinka, namreč absolutnosti in izključenosti. Ona ne deluje samo proti določeni osebi, ampak „je veljavna nasproti vsakemu, ki si hoče lastiti zapuščino“ (§ 532 odz.). Prav tako je tudi „izključna“ (§ 532 odz.), ker izključuje vsakogar, ki nima nobenega pravnega naslova ali ima samo slabši pravni naslov, vzeti v posest celo zapuščino odn. dotični alikvotni del.

Glede na gori omenjeno materialno predpostavko pravnega naslova k dedovanju more biti pravni subjekt dedne pravice z omenjenimi svojstvi samo tisti, ki je pozvan k dedovanju na osnovi oporoške, zakona ali dedne pogodbe. Seveda je lahko več oseb druga poleg druge pozvanih k dedovanju iste zapuščine na različne dele in iz

² Klang § 307, str. 1195.

³ Klang § 532, str. 29.

različnih pravnih naslovov (§ 534 odz.). Toda vsak zase mora imeti k dedovanju zakoniti pravn naslov. Skratka: dedič je lahko samo oporočni, zakonski ali pogodbeni!

Spričo te določene pravne opredelitve ne bo težko rešiti vprašanja, ki se nam takoj postavlja o tem, ali ima tudi nujni dedič dedno pravico in ali je res dedič, kot ga zakon označuje (§ 764 odz.). Ako ni dedič, kaj je potem in kakšne narave je njegova pravica?

V namenu zagotoviti koristi in soudeležbo na imovini pokojnega od strani njemu sorodstveno najbližjih oseb, prevzema odz. iz občega prava institut nujnega deleža. Uvedena je materialna omejitev svobode testiranja in v njo prevzet sistem tkzv. nujnega deleža v denarju (Geldpflichtteil), ki sta ga vpeljala tudi nemško in madžarsko privatno pravo.⁴ Po tem sistemu sme zapustnik za primer smrti z vso svojo imovino po svoji volji razpolagati. Toda določeni sorodniki imajo, če ni zapustnik njim v korist namenil dovoljne imovine, pravico zahtevati od dedičev enkratno plačilo v denarju. Pri nas ne obstoji kot v rimskem pravu formalno nujno dedno pravo, po katerem je moral zapustnik določene osebe direktno postaviti za naslednike ali jih pa razdediniti, ni pa jih smel prezreti. Če zakon (§ 762 odz.) govori o tem, da mora zapustnik določenim sorodnikom nameniti v poslednji naredbi nujni delež, ki znaša polovico ali tretjino zakonitega dednega deleža, je to pač razumeti tako, da pristoji upravičencu — nujnemu dediču polovica ali tretjina vrednosti (marg. rubr. § 765: „Kolik znesek“) zakonitega dednega deleža. To vrednost prejme nujni dedič bodisi v obliki dednega deleža ali volila (§ 774 odz.), ali pa na temelju svojega zahtevka po nujnem deležu ki nastane, če mu zapustnik v poslednji volji ni ničesar ali ni dovolj namenil.⁵

Vsako nejasnost v pogledu pravne narave „dedne pravice“ nujnega dediča je odstranil dvorni dekret št. 781 (od 31. januarja 1844), ki določa, da nujnemu dediču ne pristoji nikakšen zahtevk do sorazmernih deležev na posedinih v zapuščino spadajočih premičninah in nepremičninah, ampak le pravica na vrednost njegovega dednega deleža, ki je zračunana po sodni ocenitvi. Nujni dedič tedaj nima „izključne pravice, vzeti v posest celo zapuščino ali njen glede na celoto določeni del“, ker za to nima naslova in mu gre le plačilo vrednosti dela zapuščine. Pra-

⁴ Ehrenzweig, izd. l. 1937.; § 527, N. 8.

⁵ Ehrenzweig § 528, N. z.

vica na nujni delež ni dedna pravica, prikrajšani nujni dedič ni nikakšen dedič. On je navaden upnik zapuščine, katerega višina zahtevka se izračuna v relaciji z vrednostjo zapuščine odn. deleža, ki bi nujnemu dediču pripadel, če bi isti dedoval ab intestato. Njegova pravica je čisto obligacijska, brez vsakršnega stvarnopravnega učinka neposrednosti, absolutnosti ali izključnosti.

Zahtevek nujnega dediča je izčrpan v njegovi denarni terjatvi, ki ga upravičuje zahtevati le plačilo dela vrednosti zapuščine v gotovini. Izven tega območja njegov zahtevek ne gre in mu še kakšna druga pravica ne pristoji; zlasti ne ona, da bi mogel zahtevati svojo postavitev za dediča kot je to bilo v rimskem pravu (*querella inofficiosi testamenti*). K izplačilu te denarne terjatve nujnega dediča so zavezani „prispevati sorazmerno tako postavljeni dediči kakor volilojemniki“ (§ 783 odz.). Glede na strogo obligatorni karakter zahtevka nujnega dediča je razumljivo, da bodo zakonski predpisi, nanašajoči se na obveznopravne odnose (n. pr.: o kraju plačila — § 905, o pobotu — § 1458 odz. itd.), veljali tudi tukaj.

Potem, ko smo opredelili pravno naravo „dedne pravice“ nujnega dediča in določili predmet njegovega zahtevka, moremo pristopiti k naslednjemu vprašanju o uveljavljanju njegove pravice in realizaciji tega zahtevka. Ker je zahtevek nujnega dediča gola denarna terjatev, se bo isti ostvarjal v pravdi z dajatveno tožbo, ki gre za plačilom določenega zneska. Tožba bo naperjena, ako je vložena pred prisojilom, proti ležeči zapuščini, pozneje pa proti dedičem in volilojemnikom, ki so dolžni prispevati k plačilu.⁶ Kot rečeno, je tožba glede na predmet zahtevka dajatvena s predlogom, da je tožena stranka dolžna plačati znesek, ki predstavlja vrednost nujnega deleža odn. vrednost, ki manjka do dopolnitve tega deleža. Da more izračunati in ugotoviti višino nujnega deleža, ki predstavlja po svoji izmeri del vrednosti zapuščine, se sme nujni dedič poslužiti proti dediču tudi tožbe na napoved imovine in položitev prisege (čl. 55 ucpp.); te tožbe sicer stara praksa ni dovoljevala in je tudi v teoriji dopustnost take tožbe še danes več ali manj sporna. Enako je s strani nujnega dediča možna tožba na priznanje nedopustnosti omejitve, s katero

⁶ Wolf, Grundriss str. 321: samo proti dedičem. Neposredni zahtevek proti volilojemnikom, ki so volila prejeli, mu ne pritiče. Dedič ima proti njim pravico regresa, odn. pravico na sorazmerni odtegljaj pri plačanju volila. Tega mnenja je tudi Ehrenzweig l. c. str. 580, nasprotnega mnenja pa Klang § 785, str. 691.

je nujni delež po odredbi zapustnika obremenjen. Terjatev na izplačilo nujnega deleža dospeva namreč takoj in je nedopustno omejevati nujni delež s pogojem ali ga sicer kakor koli do njegove polne višine obremenjevati (§ 774 odz.).

Zanima nas sedaj nadaljnje vprašanje, če je možno in pravilno dopustno uveljavljati dedno pravico nujnega dediča, ki mu jo dedič iz kakršnega koli razloga (n. pr. razdedinjenje, predprejemki itd.) preroka, še na kakšen drug način. Pri tem mislimo na ugotovitveno tožbo, s katero bi nujni dedič zahteval sodno ugotovitev, da mu pravica na nujni delež odn. do dopolnitve istega pripada. Normativni predpis § 523 c.p.p. dopušča v načelu vsako tožbo, s katero se zahteva ugotovitev, da obstoji ali ne obstoji neko pravno razmerje ali pravica. Vendar to ni neomejeno. Zakon iz pravdne ekonomije in da zabrani takšne nepotrebne ugotovitvene pravde, postavlja točno opredeljene kavtele, v okviru katerih je tožba s takšnim zahtevkom mogoča. Samo takrat, če ima tožilec določeno pravno korist od tega, da se čimprej s sodno odločbo ugotovi dotično pravno razmerje ali pravica, more tožiti na ugotovitev obstoja ali neobstoja pravnega razmerja ali pravice, drugače taki tožbi ni mesta.

Kot je gori ustanovljeno, obstoji celokupna „dedna pravica“ nujnega dediča v njegovem obligatornem zahtevku na plačilo dolžnega dela, ki je del vrednosti zapuščine, v gotovini. Če bi sedaj nujni dedič, ki se mu pravica do nujnega deleža oporeka, vložil proti dediču tožbo na ugotovitev, da mu pravica do nujnega deleža odn. do njegove dopolnitve pritiče, bi s tem slednjim zahtevkom konkuriral oni prvi na dajatev proti isti osebi, ki ni vtoževan. Kadar pa je v istem pravnem razmerju možna poleg ugotovitvene tudi dajatvena tožba, izključuje slednja prvo, ker manjka določene pravne koristi na ugotovitvi tega razmerja. Gospodarska svrha obligatornega razmerja, ki ima za predmet dajatev druge osebe, je vprav ta dajatev; svrha procesa, ki gre za izpolnitvijo tega zahtevka, zato tudi načeloma ne more biti druga, kot doseči izvršilni naslov za dajatev proti obligatorno zavezani osebi. Protivilo bi se tedaj načelu procesne ekonomije, ustanovljati osporjeno obveznopravno razmerje najprej z ugotovitveno tožbo, nato pa, ker taka sodba ne more biti izvršilni naslov k zavezančevi dajatvi, slednjo zahtevati z novo dajatveno tožbo. Upnik, ki je dolžniku posodil denar, more tega tožiti le na plačilo, ne pa predhodno s posebno ugotovitveno tožbo tudi na priznanje posojilnega

razmerja, če bi tudi dolžnik prejem posojila zanikal. Izjema od omenjenega pravila obstoji samo takrat, kadar so podane posebne okolnosti, ki še branijo dajatveno tožbo, katere pa mora seveda tožilec navesti in dokazati. Take izjeme so pa praktično silno redke.⁷ Ker se more plačilo nujnega deleža takoj po zapustnikovi smrti zahtevati in je stvar pravde ugotoviti njegovo sporno, prerekano višino, si je i. teoretično i praktično težko zamisliti primer, da bi mogle dajatveno tožbo nujnega dediča kakšne okolnosti preprečevati. Ugotovitvena tožba nujnega dediča na obstoj njegove pravice do nujnega deleža je torej zaradi strogo obligatorne narave njegovega zahtevka nedopustna, ker tožilec nima pravnega interesa na taki čimprejšnji ugotovitvi. Saj doseže lahko z dajatveno tožbo mnogo več, namreč končno svrhu svoje pravice: plačilo. Vse, kar je povedano glede ugotovitvene tožbe o pravici na nujni delež, velja tudi o pravici na njegovo dopolnitev.

Kaj pa obratno, kot v gori navedenem primeru iz prakse? Ali je dopustna ugotovitvena tožba dediča zoper osebo, ki bi prihajala kot nujni dedič po zakonu v poštev in si to pravico prisvajajo, da ji ta pravica do nujnega deleža odn. do njegove dopolnitve ne pristoji? Ne moremo sprejeti naziranja, da bi taka tožba ne bila sklepčna. Če pravni red določa pravico nujnega deleža do zapustnikove imovine po odbitku predprejemkov, potem iz dejanskih navedb tožbe, da je dotični toženi otrok že prejel več kot znaša v zakonu predpisani nujni delež, pravilno izhaja stavljeni zahtevki, da temu otroku ne pripada pravica do nujnega deleža niti do njegove dopolnitve. Iz vzročne tožbene povesti logično sledi kot posledica določen zahtevki, ki se na te navedbe opira, ter iz vidika § 321 cpp. taki tožbi pač ni moči očitati nesklepčnosti, ne materialne ne formalne.

Zahtevki pa ni osnovan in to iz istega razloga kot pri pozitivni ugotovitveni tožbi nujnega dediča. Ker je zasnovano obveznopravno razmerje dediča nasproti nujnemu dediču koncentrirano v pravici slednjega, zahtevati denarno plačilo in odgovarjajoči obvezi dediča tako plačilo izvršiti, bo imel obvezani dedič težko določeno pravno korist na ugotovitvi neobstoja takega razmerja prej, dokler se plačilo ne vtožuje. Ne spremeni na stvari nič, če ima dedič še tako velik gospodarski interes na taki ugotovitvi, da tožencu pravica na nujni delež ali na njegovo nadopolnitev ne

⁷ Neumann izd. l. 1928., § 228, str. 883.

pritiče, ker da ne more cela tri leta čakati na eventualno uveljavljenje zahtevka.

Ne sme nas motiti besedilo § 771 odz., ki določa, da mora razlog za razdedinjenje dedič vedno dokazati. Zakon ne pravi, da mora nastopiti dedič ravno kot tožitelj proti nujnemu dediču. Smisel te norme je le v materialnem odrejanju dokaznega bremena,⁸ ne v formalnem določanju vlog strank. Če toži nujni dedič na plačilo nujnega deleža, nosi dokazno breme toženi dedič, ki mora dokazati obstojnost razloga razdedinjenja, ako ga zatrjuje. Če se mu dokaz ponesreči, mora vtoževano plačilo nujnega deleža izvršiti.

Izven območja našega razmotrivanja leži vprašanje o vračunanju predprejemkov v nujni delež in o načinu ostvarjanja takega zaračunavanja v zvezi s problemom, ali gre pri tem samo za računski operat ali pa je na mestu posebna tožba za vse odn. poedine postavke. Pripominjamo samo, da taka tožba, če in kadar je dopustna, glede na besedilo § 787/2 odz. („mora... dopustiti“) nikakor ne bi bila več gola ugotovitvena tožba.

Končni zaključek, ki ga glede na gori obrazloženo s pridom napravimo, je, da nujni dedič ni nikakšen dedič, ampak navadni upnik zapuščine za svoj nujni delež v denarju. Njegova „dedna pravica“ je denarna terjatev, zato mora tudi tožbeni zahtevk o nujnem deležu praviloma iti samo za dajatvijo. Pozitivne in negativne ugotovitvene tožbe o nujnem deležu so, ker navadno ne bo pravnega interesa na takojšnji ugotovitvi, zvečine neutemeljene. Sporna vprašanja med strankama o tej pravici se lahko razčiščajo v dajatveni pravdi nujnega dediča na plačilo njegovega nujnega deleža.

K pravilnemu tolmačenju § 420 odst. 3 kp.

Dr. L. Kravina.

Stol sedmorice odd. B v Zagrebu (sedaj Vrhovno sodišče v Ljubljani) je v svoji odločbi z dne 19. januarja 1938, Kze 240/37 izrekel, da preiskovalnega zapore ni moči všteti v kazni v smislu § 77 kz. in § 420/1 kp., čim je sodba prve stopnje izrečena; mora se pa po § 420/3 kp. všteti preiskovalni zapor, ki je bil prestan, p o objavi sodbe prve stopnje v kazni in to „ne le v primeru, če se smrtna kazni s pomilo-

⁸ Klang § 771, str. 652.

stivijo spremeni v časovno kazen na prostosti, marveč tudi takrat, če se smrtna kazen s pomilostitvijo spremeni najprej v dosmrtno kazen na prostosti, nato se pa dosmrtna robija z nadaljnjo pomilostitvijo spremeni v časovno kazen na prostosti (arg. a majore ad minus).“

Odločba apelacijskega sodišča v Beogradu z dne 26. maja 1934 Kža 182/34¹ je šla v tem pogledu še korak dalje in izrekla, da se mora tudi pri obsodbah na smrt všteti pripor in preiskovalni zapor iz § 77 kz. in § 420 odst. 1 kp., ker je to vštetje obvezno za vsako obsodbo; ima se pa pripor in preiskovalni zapor iz navedenih določb ob aplikaciji § 420/3 kp. všteti tudi v kazen na dosmrtno robijo, ter motivira to takole: „Pa kada je zakonodavac beneficirao teže krivce, onda Apelacioni sud nalazi, da se kod kazne večite robije, kao lakše ima po duhu i smislu zakona osudjenom uračunati u dosudjenu mu kaznu sve vreme provedeno u pritvoru i istražnom zatvoru.“

Temu nasproti je apelacijsko sodišče v Ljubljani pod Kža 91/40-2 z dne 29. maja 1940 odločilo, da se pripor in preiskovalni zapor iz § 77 kz. in 420/1 kp. ne more všteti v kazen dosmrtno robije, ker je možno izreči vštetje preiskovalnega zapora le v primerih, ko je to smiselno mogoče in izvedljivo — tedaj ne pri obsodbi na smrt ali dosmrtno robijo; pri obsodbah na dosmrtno robijo pa § 420/3 kp. sploh ne prihaja v poštev, ker dopušča ta določba vštetje preiskovalnega zapora, prestanega po razglasitvi prvostopne sodbe, le v ono časno kazen na prostosti, ki je bila odredjena po milostni poti namesto smrtne kazni.

Že iz tu navedenih odločb izhaja, da je naša judikatura v pogledu tolmačenja določbe § 420/3 kp. še neustaljena in vse prej kot enotna.

Preden pa preidemo na podrobnejšo analizo § 420/3 kp., smatramo za potrebno odgovoriti na vprašanje, ali je vštetje pripora in preiskovalnega zapora v smislu določb § 77 kz. in § 420/1 kp. možno tudi tam, kjer se glasi kazen na smrt ali dosmrtno robijo. Iz besedila § 77 kz. bi se sicer dalo sklepati, da je všteti pripor in preiskovalni zapor tudi v teh primerih. Ali — kaj znači všteti pripor in preiskovalni zapor v izrečeno kazen? Vsekakor to, da se izreče del kazni s priporom in preiskovalnim zaporom za prestan. Ker pa pri obsodbi na smrt ne more biti govora o tem, da je del prisojene kazni že prestan s priporom in preiskovalnim zaporom — je vštetje pripora in preiskovalnega zapora v

¹ Vesel — Timoškini str. 84.

smrtno kazen smiselno nemogoče in neizvedljivo. Všteti se more le tam, kjer je vštetje mogoče; smrtna kazen na eni in preiskovalni zapor na drugi strani pa sta dva čisto različna pojma, ki nista v nobenem medsebojnem odnosu.

Slično je z dosmrtno robijo. Ker se ta kazen začne takoj po pravnomočnosti sodbe, a konča — vsaj teoretično — šele s smrtjo delinkventa — in gre torej pojmovno za neomejeno kazen na prostosti — se tudi kazen dosmrtno robeje ne more vzeti za podlago za vštetje prestanega preiskovalnega zapora.²

Utegne se prigovarjati, da ima vštetje preiskovalnega zapora v teh primerih sprva sicer zgolj teoretičen pomen — postane pa lahko aktualno, ko se smrtna kazen odnosno dosmrtna robija kasneje po pomilostitvi spremeni v časno kazen na prostosti. Temu naziranju pa ni moči pritrditi. Vsaka sodba sloni na činjenicah, obstoječih v momentu izrečene sodbe. Načelo rebus sic stantibus velja tudi za kazenske sodbe in ne more biti sodba prikrojena tako, da se v njej upoštevajo činjenice, ki utegnejo morebiti nastati šele po preteku nekaj let, morda celo več desetletij.

Kar se pa tiče često pogrešne aplikacije določbe § 420/3 kp. v naši judikaturi, ima ta svoj izvor v napačnem tolmačenju navedene zakonske določbe. Po smislu določb § 77 kz. in § 420 odst. 1 in 2 kp. se načelno upošteva preiskovalni zapor v rednem postopanju samo v sodbi; izjemo od tega načela predstavlja določba § 420/3 kp., ki vnaša v to vprašanje nov element, ki je bil neznan zakonikom o kazenskem postopanju, ki so bili poprej v veljavi v posameznih pravnih področjih naše kraljevine, t. j. da se naj preiskovalni zapor všteta v kazen tudi po pravnomočni sodbi tam, kjer je bila smrtna kazen s kraljevo milostjo spremenjena v časno kazen na prostosti.

Do pravilnega tolmačenja te zakonske določbe pridemo po našem mnenju le, če upoštevamo, da mora sodišče v smilu § 356/3 kp.³ in § 432 kp. v vsakem primeru obsodbe na smrtno kazen ex offio predložiti spis ministru pravde zaradi morebitne pomilostitve. Ta predložitev spada potemtakem še v redno kazensko postopanje, ker je obvezna in jo je izvršiti takoj po pravnomočnosti vsake smrtne obsodbe. Posledica tega je, da postane izrek o kazni v primeru smrtne obsodbe končno veljaven in izvršljiv šele po vrnitvi spisov iz ministrstva pravde.

² Enako: Olshausen, pripomba št. 8 k § 60; Munda: Pravosudje 1958 str. 261.

³ Črtan z novelo z dne 9. oktobra 1931.

Leži na dlani, da je zakonodavec imel pri normiranju § 420/3 kp. v mislih samo in edino ta primer pomilostitve — nikakor pa ne še kako poznejšo pomilostitev, odrejeno izven okvira obvezne predložitve spisov ministru pravde ob obsodbi na smrt. Še manj se potemtakem more § 420/3 kp. tolmačiti v smislu, da se po načelu a majore ad minus lahko uporablja ta zakonska določba tudi na obsodbe na dosmrtno robijo. Za tako tolmačenje govorijo v ostalem tudi razlogi zakonodajne sistematike; navedena zakonska določba je namreč v našem kazenskem postopniku uvrščena med ostale zakonske določbe, ki urejajo način vštetja preiskovalnega zavora v rednem kazenskem postopanju, in ne med ona, ki obravnavajo izredne postopke, ki jih predvideva naš zakonik v sodnem kazenskem postopanju in med katera spada brezdvomno tudi pomilostitveni postopek izven okvira pomilostitvenega postopanja ob priliki obsodb na smrtno kazen.

Vse odločbe sodišč v naši judikaturi, ki tolmačijo določbo § 420/3 kp. drugače — smatrati so zaradi tega za p o g r e š n e.

Rešiti bi bilo le še vprašanje, katero dobo preiskovalnega zavora gre v smislu § 420/3 kp. všteti v kazen — ali samo čas, ki ga je prebil obsojeni v preiskovalnem zaporu p o r a z g l a s i t v i p r v o s t o p n e s o d b e (§ 420/2 kp.) ali pa tudi čas, ki ga je prebil obsojeni tudi p r e d r a z g l a s i t v i j o p r v o s t o p n e s o d b e (§ 77 kz., § 420/1 kp.).

Ne samo v judikaturi, nego mestoma tudi v pravni literaturi⁴ je zastopano mišljenje, da je všteti v primeru uporabe § 420/3 kp. tudi preiskovalni zapor iz § 77 kz. — češ vštetje tega zavora je pri vsaki obsodilni sodbi obvezno in se mora zaradi tega izvršiti tudi, ko nastopi primer iz § 420/3 kp., skratka v vsakem primeru.

Temu nasproti se navaja, da predvideva § 77 kz. vštetje preiskovalnega zavora načelno samo v izrečeno kazen ter se zaradi tega doba pripora in preiskovalnega zavora iz navedene zakonske določbe ne more več všteti v kaki poznejši fazi rednega kazenskega postopanja — ne glede na to, da se pri obsodbi na smrt že po narodi prisojene kazni pripor in preiskovalni zapor ne moreta všteti v kazen.

Mnenja smo, da je sicer načelo, da se more preiskovalni zapor všteti samo v izrečeno kazen p r e d r t o s p r e d p i s o m § 420/3 kp. in bi potemtakem ne obstajala nobena načelna zapreka za vštetje preiskovalnega zavora iz § 77 kz. tudi

⁴ Na primer: Čubinski, Komentar h kaz. postopniku (§ 420 kp.).

tam, kjer nastopi primer iz § 420/3 kp., vendar smatramo, da je treba na vprašanje, ali se more pripor in preiskovalni zapor iz § 77 kz. všteti tudi v primeru, ko je smrtna kazen s pomilostitvijo spremenjena v časno kazen na prostosti, odgovoriti — negativno.

Določba iz § 420/3 kp. je smiselno in besedno tako tesno povezana z določbo iz § 420/2 kp., — ki ima v mislih samo oni čas preiskovalnega zapora, ki ga je kdo nezakriviljeno preстал po razglasitvi prvotne sodbe, — da ne more biti nobenega dvoma o tem, da je zakonodavec nameraval z normiranjem predpisa iz § 420/3 kp. omogočiti vštetje tudi samo onega preiskovalnega zapora, ki ga je kdo nezakriviljeno preстал po razglasitvi prvostopne smrtne sodbe.

Besedilo § 420/3 kp. „To će se vreme naposletku uračunati...“, ki navezuje na drugi odstavek § 420 kp., je v tem pogledu tako jasno, da izključuje vsako misel na to, da je zakonodavec hotel razširiti blagodat vštetja tudi na preiskovalni zapor iz določb § 77 kz. in § 420/1 kp.

V praksi gre pri tem itak skoraj vselej le za oni čas trajanja preiskovalnega zapora, ki ga je na smrt obsojeni preстал v času od pravnomočne smrtne obsodbe pa do vrnitve spisov iz ministrstva pravde — torej čas, ko je trajalo obvezno pomilostitveno postopanje in ko je obsojeni nezakriviljeno preстал preiskovalni zapor, ko je čakal na odločitev ministra pravde v pogledu pomilostitve. In ta čas je, katerega je zakonodavec očigledno imel v prvem redu v mislih, ko je normiral predpis iz § 420/3 kp.

Na podlagi iznesenih razmotrivanj prihajamo do naslednjih zaključkov:

1. V smrtno kazen ali kazen na dosmrtno robijo se pripor in preiskovalni zapor v smislu § 77 in § 420/1 kp. nikdar ne všteta;

2. Predpis iz § 420/3 kp. se uporablja samo na primer obsodbe na smrtno kazen, ko je namesto nje bila odrejena časna kazen na prostosti v obveznem pomilostitvenem postopanju, ki se izvede neposredno po vsaki smrtni obsodbi (§ 432 kp.), — nikakor pa tudi na primer obsodbe na dosmrtno robijo ali primer, ko se je smrtna kazen najprej spremenila v dosmrtno kazen na prostosti — z nadaljnjo pomilostitvijo pa šele v časno kazen na prostosti.

3. Po smislu § 420/3 kp. se všteta v kazen samo oni čas trajanja preiskovalnega zapora, ki ga je prebila na smrt obsojena oseba nezakriviljeno v preiskovalnem zaporu po razglasitvi prvostopne sodbe (§ 420/2 kp.).

Nekaj prispevkov za pravilno uporabljanje predpisov ulkd.

Dr. Francé Adolf, pravni referent podr. Pab v Ljubljani.

Koliko se je grešilo in se še greši v škodo dolžnikov-kmetovalcev zaradi nepoznavanja predpisov ulkd., se vidi zlasti iz naslednjega primera.

Dolžniku-kmetu so bile njegove nepremičnine prodane na dražbi tik pred uveljavitvijo ulkd., dne 26. avgusta 1936 in dražba je postala do dne 26. sept. 1936 tudi že pravno-močna. Razdelilni narok pa se je vršil šele izza uveljavitve ulkd., dne 10. marca 1937. Ker dolžnik ni uveljavljal kmet-ske zaščite, se je razdelitev najvišjega ponudka izvršila ne glede na predpise ulkd. Med upniki je bila tudi kreditna ustanova iz odst. 1. čl. 7 ulkd., ki je prijavila svojo terjatev v celoti, toda prišla je do kritja le za 110.000 din. Zdražitelj bi bil moral po dražbenih pogojih plačati najvišji ponudek v gotovini, ker so vsi upniki, med njimi tudi omenjena kreditna ustanova, to pravočasno zahtevali.

Zdražitelj pa je bil obenem tudi porok za isto terjatev kreditne ustanove. Bal se je, da bo moral plačati iz naslova poročstva ostanek dolga, kolikor zanj ne bo kritja iz najvišjega ponudka; zato se je udeležil dražbe in je nepremičnine dejansko tudi zdražil. Imel je namen, prodati posestvo naprej eventualno z dobičkom, da bi mogel tako zmanjšati svojo izgubo kot porok. Prodaja pa mu ni uspela in se je zato začel pogajati z ustanovo, da mu ona dovoli prevzeti dolg, glede katerega je itak bil že porok. Ustanova je dejansko na prevzem pristala meseca aprila l. 1937. Izvršila je obračun takò, da je zdražitelja zadolžila za 110.000 din na novem računu, ker pa je vkljub temu njena terjatev ostala nekrita še za 60.000 din, je ta ostanek svoje terjatve izročila Pab-i (Privilegirani agrarni banki), ker je porok (zdražitelj) tudi bil kmet. Pab, ki ji dejanski potek vse zadeve ni bil znan, je terjatev prevzela, kakor ji je bila prijavljena, ter je terjatev tudi znižala za 50%, ker je porok pravočasno zaprosil za znižbo pri sodišču in jo je tudi dosegel. Na račun tega znižanega dolga v znesku 50.000 je porok potem pričel plačevati anuitete in je plačal skupaj že 10.000 din. Ob nepoznavanju predpisov ulkd. se dozdeva zadeva povsem v redu. Vendar pa je porok-kmet oškodovan, ker je takšna ureditev njegove obveznosti povsem zgrešena. Ne samo, da porok ne dolguje sploh ničesar več, temveč se

mu mora celo vrniti njegovo plačilo v znesku 10.000 din, ker ga je plačal kot indebitum. Oškodovani pa so tudi upniki, ki so pri razdelitvi najvišjega ponudka propadli, ter je podan na njih strani obogatitveni zahtevek. Nasproti — komu?

Pab je dolžna po službeni dolžnosti urediti vso stvar na tejle podlagi:

Dražba nepremičnin, ki je bila dne 26. septembra 1936 že pravnomočna, ostane seveda v veljavi (odst. /3/ čl. 1. pulkd.). Dolg pa, ki je dne 26. sept. 1936 še obstajal, se mora obravnavati kot kmetski dolg, ker je zavezancu pripadala še zaščita, saj še ni prenehal biti lastnik in če dražitelj ne bi bil izpolnil dražbenih pogojev, bi se moralo dražbeno postopanje ustaviti, kolikor bi veljali tudi za terjatev zahtevajočega upnika predpisi ulkd. (čl. 21. ulkd. v zvezi z odst. /1/ čl. 46. pulkd.), sicer pa bi tudi moglo priti do ustavitve po ip. in bi torej zavezanec še nadalje ostal lastnik nepremičnin; lastnik pa bi ostal celo tudi v primeru odreditve ponovne dražbe. Ne more torej biti nikakršnega dvoma, da se zavezančevi zaščiteni dolgovi morajo obravnavati po predpisih ulkd. (obrestne in stroškovne omejitve, eventualna znižba itd.). Na tem ničesar ne spremeni dejstvo, da dolžnik sam ni uveljavljal zaščite, ker ga absolutno ščiti predpis odst. /1/ čl. 51. ulkd.: on se niti prostovoljno ne more odreči olajšavam, ki mu grede po ulkd. Edinole glede znižbe zavisi od njegove iniciative, ali bo dosežena ali ne, če gre za dolg iz III. poglavja ulkd. in je skupna osnova za znižbo večja kot 25.000 din (čl. 24. do 26. ulkd.). Toda čeprav je glavni dolžnik opustil prositi za znižbo, je ta nedostatek saniral porok, ki je za svojo osebo dosegel 50%no znižbo.

Kreditna ustanova kot upnica iz odst. /1/ čl. 7. ulkd. je torej bila dolžna odstopiti svojo terjatev Pab-i, ne glede na to, da glavni dolžnik-kmet ni uveljavljal zaščite (odst. /2/ čl. 20 pulkd. v zvezi s čl. 7. ulkd.). Ona je to sicer storila, toda ne glede na glavnega dolžnika, temveč glede poroka-kmeta. Z uveljavitvijo ulkd., t. j. z dnem 26. septembra 1936 je ustanova sploh izgubila aktivno legitimacijo glede te terjatve, ker je dolžnik postal z učinkom z dne 26. septembra 1936 že dolžnik Pab-e, ne glede na to, da so se listine o dolgu izročile le-tej šele pozneje; če ustanova ne bi bila pravočasno izročila te svoje terjatve Pab-i, bi izgubila izterjevalno pravico naproti vsem zavezancem (odst. /1/ čl. 8 ulkd. v zvezi z avtent. tolmačenjem št. 47.346 z dne 22. maja 1937, Sl. L. 45/1937, preostala bi ji torej le naturalna obligacija. To, kar je „prejela“ ustanova od dražitelja, pripada de-

jansko Pab-i kot edini legitimirani upnici (odst. /5/ čl. 21. pulkd.); na tem ničesar ne spremeni dejstvo, da je ustanova „prevzela“ dosedanjega poroka kot dolžnika. Pravno pravilno je le, da je ustanova s pristankom obročnega plačevanja dolga, kolikor je prišel do kritja iz najvišjega ponudka, zdražitelju dala novo posojilo, temelječe na posebnem dogovoru o prevzemu dolga. Teh 110.000 din torej predstavlja dejansko novo terjatev ustanove proti zdražitelju, ki nima nikakršne zveze z njegovim poroštvom. Ker pa se pravno mora smatrati, da je ustanova ta znesek prejela izza uveljavitve ulkd. na račun terjatve, glede katere so vse upniške pravice prešle na Pab-o, je ustanova dolžna izplačati Pab-i teh 110.000— din na temelju odst. /5/ čl. 21. puldk.

Ustanova je bila dolžna izročiti Pab-i svojo terjatev v onem stanju, v katerem jo je zatekel dan 26. sept. 1936, ker od tega momenta dalje že velja režim ulkd. Pab mora obračunati terjatev po določbah ulkd. (čl. 4. i. dr.), izvesti tudi znižbo na temelju sodnega sklepa in uporabiti gornjih 110.000 din na račun. Pri tem pa se pokaže, da je terjatev preplačana. Recimo, da znaša presežek 20.000 din. Komu pripada? Pab-i ne, ker bi bila neupravičeno obogačena. Neupravičeno bi bila obogačena tudi upniška ustanova, ki prejme od Pab-e v ulkd. točno predpisano protivrednost (čl. 11. ulkd.), a za posojilo, ki ga je dala zdražitelju, da le-ta more izpolniti dražbene pogoje, ima povsem poseben pravni naslov in kritje, ki ga je dogovorila z zdražiteljem. Edina pravilna rešitev je, da se denar izroči sodišču, ki bo v svrhu razdelitve tega presežka upnikom, ki so bili zaradi prvotne nepravilne razdelitve najvišjega ponudnika prikrajšani, moralo odrediti nov razdelilni narok. Eventualno pa se bo morala prvotna razdelitev sploh smatrati za nično (?) in izvršiti povsem nova razdelitev, pri kateri se bodo glede vseh prizadetih upnikov morali upoštevati predpisi ulkd.

Porok pa je prost naproti Pab-i in seveda tudi naproti bivši upniški ustanovi glede svoje poroštvene zaveze v celoti, a Pab mu bo morala vrniti tudi na račun izvršena plačila v znesku 10.000 din kot indebitum. Upniški ustanovi pa je seveda zdražitelj dolžan vrniti 110.000 din iz naslova novega posojila, zato pa je postal kot zdražitelj lastnik posestva glavnega zavezanca.

Nagrada javnega notarja kot sodnega poverjenika za sestavo inventarja v zapuščinskem postopku.

Dr. Ivan Grašič.

(Konec.)

Slične določbe so imele tudi prejšnje notarske tarife, na osnovi katerih se je sestavila sedaj veljavna uredba o nagradah javnih notarjev. Vse razveljavljene tarife so določale poleg nagrade za zapuščinsko razpravo tudi še posebno nagrado za sestavo inventarja ter se je, kolikor se je ta posel opravil v notarski pisarni, znižala ta nagrada (ne ona za zapuščinsko razpravo) za polovico.

Ako bi držalo stališče spredaj navedenih sodišč, bi bila odveč ali določba § 41/I-III ali pa določba § 42/2 uon. Ker pa sta obe postavki v uredbi, se mora brezdvomno nanašati vsaka vsaj na en določen primer in za ta primer tudi uporabljati. Ker je za sestavo inventarja izven zapuščinske razprave — pravilno zapuščinskega postopka — določena nagrada po § 42/2 uon. in ker odstavek 3. § 54 uon. določa, da pritiče javnemu notarju kot sodnemu poverjeniku nagrada celo za sestavo delnega inventarja, se določba § 41/I-III uon. more nanašati in uporabiti samo na primer, ko se sestavi inventar izven zapuščinske razprave, a v zapuščinskem postopku — ali pa je brezpredmetna, ker drugega primera za uporabo te tarifne postavke ni.

Je pa tudi dosledno, da gre sodnemu poverjeniku večja nagrada, če je poleg izvedbe zapuščinske razprave sestavil še inventar in pri tem mogoče zamudil tudi več dni, kakor pa, če je napravil inventar kdo drugi in če je sodni poverjenik izvršil potem le zapuščinsko razpravo. Po izpodbitjanem stališču gre namreč sodnemu poverjeniku v obeh primerih enaka nagrada.

Na določbe § 2/2 uon. se zaradi sestave inventarja ne smemo sklicevati, ker je za sestavo inventarja določena posebna nagrada, pač pa se te določbe utegnejo, če so podani razlogi, uporabiti pri povišanju nagrade tako za sestavo inventarja posebej kakor tudi posebej za izvedbo zapuščinske razprave.

Da je sestavo inventarja, če je del javnemu notarju poverjenega zapuščinskega postopanja in če ni bil inventar opravljen v teku zapuščinske razprave, posebej nagraditi, da tedaj nagrada za sestavo takega inventarja ni vsebo-

vana v nagradi po § 34 uon., je razvideti tudi še iz nastopnega.

Po določbi § 34/5 uon. je napravo inventarja, ki ga je sestavil javni notar, kateremu je poverjeno opravljanje in pripravljanje vseh ali večjega dela dejanj zapuščinskega postopanja, potrebnih za doseg prisojila in razdelitve dediščine, nagraditi tudi, če se od njega sestavljeni inventar ne razteza na celokupno zapuščinsko imovino, vendar se v tem primeru zmanjša nagrada za polovico nagrade, ki je določena v § 41 za sestavo inventarja o ostali zapuščinski imovini. Javnemu notarju gre tedaj nagrada celo za sestavo delnega inventarja, če ga ni sestavil v teku zapuščinske razprave. Dosledno je: nagrada po § 41/I-III uon. gre javnemu notarju tem bolj, ako je sestavil inventar o celokupni zapuščinski imovini, vendar ne v teku zapuščinske razprave.

Zaključek, da je iz določbe § 34/5 uon. razvidno, da se sestava inventarja, če je del notarju poverjenega zapuščinskega postopanja, ne sme posebej nagraditi, in da je z navedenim odstavkom le odrejeno, da notarju ne pritiče cela nagrada po § 34, ako se od njega sestavljeni inventar ne razteza na celokupno zapuščinsko imovino, ampak da se mora nagrada iz § 34 znižati za polovico nagrade, ki je določena v § 41 za sestavo inventarja o ostali zapuščinski imovini, ne more biti pravilen.

Če bi bil ta zaključek pravilen, bi sledil tale sklep. V zapuščinskem postopku napravi inventar sodišče, izvedbo zapuščinske razprave pa prepusti sodišče javnemu notarju. Brezdvomno je, da pritiče javnemu notarju samo za opravo zapuščinske razprave cela nagrada po § 34 uredbe. Za primer pa, da sodišče napravi le delni inventar, sestavo ostalega delnega inventarja in izvedbo zapuščinske razprave pa naroči javnemu notarju, bi po tem zaključku šla notarju za 15% manjša nagrada, kakor v prvem primeru, ko je notar izvršil samo zapuščinsko razpravo. In to tudi potem, če se je javni notar zamudil s sestavo delnega inventarja en dan, dva dni ali celo več. Če bi pa notar napravil inventar o celokupni zapuščinski imovini, pa bi se po zgornjem zaključku morala dosledno znižati nagrada po § 34 celo za 50%. Tedaj: čim več dela in čim več zamude časa, tem manjša nagrada. Taka razlaga se tudi s silo ne da spraviti v sklad s kako drugo določbo uredbe. Ali naj bo sodni poverjenik, ki se je potrudil, da je sestavil točen in popolen inventar, zaradi tega še oškodovan tako na zamudi časa kakor na nagradi?

Iz navedenega z gotovostjo sledi, da je tudi sestavo delnega inventarja v zapuščinskem postopku nagraditi in to s polovico nagrade, določene za sestavljanje inventarja po § 41/I-III uon. Pravilen nadaljnji zaključek pa je brez ozira na druge določbe uon. samo: sodnemu poverjeniku pritiče nagrada po § 41/I-III tudi za sestavo celega inventarja, ki ga je izvršil v zapuščinskem postopku, pa ne v teku zapuščinske razprave.

Če bi bila nagrada za sestavo smrtovnice, za prevzem v hrambo, za zapečatenje, za sestavljanje inventarja, za opravo cenitve in dražbe premičnih stvari vsebovana že v nagradi po § 34 uon., bi se dosledno potem, če bi javni notar teh poedinih službenih del zapuščinskega postopanja ne opravil ali če bi jih sploh ne bilo treba opraviti, nagrada za dotično neopravljeno službeno delo morala v vsakem posameznem primeru od nagrade po § 34 uon. odšteti, kar pa naredbodavec gotovo ni nameraval, ker bi javni notar, če bi se to zgodilo in če bi bilo gornje mnenje pravilno, dobil za manjše delo večjo nagrado, za večje in zamudnejše delo pa manjšo nagrado ali bi v gotovem primeru za najzamudnejšo razpravo ne dobil celo nobene nagrade.

Uredba o nagradi javnih notarjev namenoma ne šteje v § 41 naštetih del zapuščinskega postopanja med „dejanja zapuščinskega postopanja, ki so potrebna za doseg prisojila in razdelitve zapuščine“, odnosno med „službena dela, ki se morajo opraviti z zvezi z zapuščinskim razpravljanjem“. Ako bi uredbodavec kaj takega hotel, bi za opravo navedenih del ne ugotavljal posebne nagrade, kakor tega ni storil za opravo vseh ostalih del zapuščinskega postopanja, ki so potrebna za doseg prisojila in razdelitve zapuščine, kakor na primer za razglasitev izjave poslednje volje, za poziv na oddajo dednih izjav, za sestavo izkaza o izvedbi poslednje volje, za razdelitev zapuščine, za zapuščinski dogovor ter za druga v zakonu o nepravdnem postopku v drugem poglavju navedena službena dela.

Ako uredba v odst. 2. § 34 izrečno poudarja, da je nagrada za opravo „razdelitve zapuščine“ vsebovana že v nagradi po § 34/1 uon., bi to gotovo storila tudi za v § 41 navedena službena dela, če ne bi hotela oprave teh del posebej nagradjati.

Da nagrada za sestavo smrtovnice, za prevzem v hrambo in za zapečatenje, za sestavo inventarja in za opravljanje cenitve in dražbe premičnih stvari ni vsebovana v nagradi po § 34/1 uon., je razvidno tudi iz zadnjega stavka § 34/2 uon., ki se glasi:

„Če se poveri javnemu notarju, ki je sestavil smrtovnico, po sestavi smrtovnice nadaljnje opravljanje zapuščinske razprave, se sestava smrtovnice ne nagraja posebej, temveč pritiče javnemu notarju samo nagrada po 1. odstavku.“

Če bi bila nagrada za izvedbo navedenih opravil, če se niso opravila v teku zapuščinske razprave, ki je bila poverjena javnemu notarju, res vsebovana v nagradi po § 54 uon., bi uredba nedvomno tudi za ta opravila vsebovala odstavku 2. § 54 uon. enaka določila, katerih pa ni.

Z dejanji zapuščinskega postopanja, ki so potrebna za doseg prisojila in razdelitve zapuščine, odnosno s službenimi deli, ki se morajo opraviti v zvezi z zapuščinskim razpravljanjem, bo tedaj po uon. pravilno razumeti vsa v zapuščinskem patentu oziroma zakonu o nepravnem postopku navedena službena dela, za opravo katerih uredba ne ustanavlja posebne nagrade, izvzemši tedaj sestavljanje smrtovnic, prevzemanje v hrambo in zapečatenje, sestavljanje inventarja ter opravljanje cenitve in dražb premičnih stvari, za opravo katerih določa uredba posebno nagrado, če se niso opravila med zapuščinsko razpravo, ki je bila poverjena javnemu notarju. Med dela, ki se posebej ne nagrajajo, spadajo tudi vsa pripravljalna dela, kakor informacije in poizvedovanja pri sodiščih, zlasti v zemljiški knjigi, pri denarnih zavodih ali pri drugih krajevnih uradih ter manipulacijske pristojbine, zaradi česar v uredbi za opravo teh del tudi ni predvidena posebna nagrada.

Iz vsega navedenega sledi, da nagrada po § 41 uon. nikakor ne more biti vsebovana v nagradi po § 54 uon. in da se morajo v § 41 navedena dela, če se niso opravila v teku zapuščinske razprave, ki je bila poverjena javnemu notarju, nagrajati posebej in to po določbah § 41 uon. in, če zahtevajo ta dela nerazmerno veliko pripravo ali mnogo časa, ali če so združena s posebnimi težkočami, študijami, odgovornostjo ali če so zelo obsežna, tako da je nagrada po tarifi nezadostna, tudi po določbah § 2 uon.

O B Z O R N I K.

O trgovinskem potniku in zastopniku.

(Prispevek k delovnemu pravu.)

Poklica trgovinskega potnika in zastopnika bosta spadala med zelo številne meščanske poklice. Sta važna spona med producentom in trgovcem, če sta eden in drugi v isti državi, posebno važne funkcije pa imata trgovinski potnik in zastopnik, če sta producent in trgovec iz raznih držav, geografsko oddaljenih.

Praktično življenje je izoblikovalo funkcije, pravice in dolžnosti teh dveh poklicev. Stvar pravne teorije je, da jih uvrsti in zasidra v pozitivnih pravnih sistemih. Francija, Italija in Nemčija so to nalogo opravile v zadnjih letih. Pozneje pokažem, kako so jo rešile.

Kako je rešila to nalogo naša zakonodaja?

Domačih pravnih virov, ki se pečajo s temi poklicnimi kateorijami je dovolj; manjka pa določba pozitivnega prava, ki bi mogla veljati kot sedes materiae prava trgov. potnikov in zastopnikov.

Na te poklice se bo v odz. nanašal § 1151 — vsaj Klang smatra, da obstoji med principalom in trg. potnikom službena pogodba. Med principalom in trg. zastopnikom pa gre za pooblastitveno pogodbo (§§ 1002—1004 odz.).

Avstrijski zakon o trg. nameščencih iz leta 1921. seveda v naši državi ne velja; ker nam pa za teorijo analogija ž njim dobro služi, naj bo tukaj citirana njegova definicija trg. nameščenca kot osebe, ki opravlja trg. službo (v smislu čl. 271, 272, 273, 274 trg. zak.) kot svoj stalen poklic, če ta poklic zaposluje pretežni del njegove pridobitvene delavnosti. Glede prejemkov določa cit. zakon, da gre nameščencem vsekakor plača, da mu pa utegne iti tudi provizija od poslov, ki jih je sklenil ali posredoval, če je to pogojeno.

Z istega vidika naj bo omenjen tudi avstrijski zakon o trg. agentih iz leta 1921. Po tem zakonu je trg. agent oseba, kateri je od principala stalno poverjeno, da posreduje pri trg. poslih ali sploh pri poslih o premičninah in pravicah v imenu in za račun principala in ki izvršuje ta poklic samostojno in obrtoma.

§ 4 cit. zak. pravi, da je trg. agent upravičen izterjevati denar, kupnino iz poslov, ki jih je on posredoval, in glede nje dovoljevati obročna plačila, to pa le, če se udejstvuje kot trg. potnik.

Naš sedaj še veljavni trg. zak. omenja v svojem § 49 trg. potnika kot trg. pooblaščenca brez prokure. Judikatura iz časa stare Avstrije pravi, da se šteje trg. potnik med trg. pooblaščenca.

Naš novi trg. zakonik šteje v svojem § 70 trg. potnika tudi med trg. pooblaščenca, ki opravljajo posel v krajih, kjer gospodar nima nastana. Trg. zastopnika pa definira v svojem § 76 izrečno kot človeka, ki ni do principala v službenem razmerju in ki mu je trajno poverjeno, da v njegovem imenu in za njegov račun posreduje in sklepa trg. posle in ki je samostojen pridobitnik. Njegov § 90 recipira v korist trg. zastopnika iz obrtnega zakona celo vrsto določb, ki se nanašajo na pomožno osebje, ki se torej očitvidno ne morejo nanašati na trg. zastopnika kot svobodnega pridobitnika.

Največ določb v naši materiji najdemo v obrtnem zakonu. O trgovinskem potniku govori njegov § 145 kot o osebi, ki je v službi lastnika obrti in ki zanj zbira naročila. Njegov § 147, ki govori o legitimacijah trg. potnikov, dopušča, da potnik dela za več lastnikov podjetij. Sledeči § 148 govori o trg. zastopnikih (agentih) kot osebah, ki niso v službi delodavca in ki se zato smatrajo za samostojne obrtnike.

V svojem drugem delu se peča ob. z. s pomožnim osebjem, h kateremu spadajo po § 206 razen vajencev, pomočnikov, obrtnih in tovarniških delavcev tudi vse druge osebe, ki se jim v obrtih poverja opravljanje trgovskih in obrtnih ali drugih tehničnih služb, ki so poklicnega značaja. V to kategorijo spadajo po ob. z. tudi službojemci, ki delajo za provizijo (ki jo označuje dr. Bajič kot posebno vrsto akordne plače, ki jo prejemajo posebno trg. nameščenci). O tej kategoriji govore §§ 222—227 ob. z. V tem svojem delu ob. z. niti enkrat ne govori o trg. potnikih; samo v § 221 govori pa o izključnih zastopnikih.

V § 222 govori sicer o službojemcih, ki zaključujejo ali posredujejo posle, ne pove pa, če misli pri tem na trg. potnike. (Posle smejo posredovati ali zaključevati tudi vsi drugi trg. pooblaščenca).

Mimogrede omenja trg. potnike uredba o zaposlitvi inozemcev v svojem § 2, ki pravi, da se uredba ne nanaša na trg. potnike inozemce, ki zastopajo inozemske tvrdke v okviru naših trg. pogodb. Ex contrario se torej mora sklepati, da pa spadajo pod določbo te uredbe potniki - inozemci, ki zastopajo domače tvrdke. To bi torej pomenilo, da uredba, ki se nanaša zgolj na nameščence - inozemce, šteje trg. potnike med nameščence.

Praksa delavskega zavarovanja smatra za nameščence, in zato v zavarovanje obvezane, vse trg. potnike, ki zastopajo samo eno tvrdko — bodisi proti plači, bodisi proti proviziji, tako da so dejansko službeno odvisni od dotične tvrdke.

Zakon o pokojninskem zavarovanju nameščencev našteva v svojem § 2 kot obvezance trg. potnike in zastopnike, če imajo stalno plačo ali zagotovljene minimalne dohodke.

S trg. potniki in zastopniki se bavi tudi zakon o neposrednih davkih, ter na njegovi osnovi izdani razpis ministrstva financ z dne 27. aprila 1955 br. 51317, ki razlikuje glede njihovega obdavčevanja s pridobnino dve kategoriji: nameščenca in samostojnega pridobitnika; prvi plačuje nameščenski davek, drugi pridobnino. V prvo skupino šteje trg. potnike s fiksno plačo in provizijo, v drugo pa potnike, ki prejemajo zgolj provizijo in vse zastopnike. V tej drugi skupini pa razločuje zopet zastopnike z odprto obrtjo (mislj trg. lokal) ali brez nje. V prvem primeru plačujejo običajno pridobnino, v drugem plačujejo zastopniki in potniki, ki delajo zgolj za provizijo — brez razlike če potujejo za eno ali več tvrdk pridobnino, pavšalirano na letnih din 1000.—.

Tudi novi nemški trg. zakonik, ki se bavi s tema kategorijama, nam mnogo ne pomaga. Njegov § 54 govori o trg. potnikih kot trg. pooblaščenih. Judikatura k temu paragrafu pa naglašja, da ni potrebno, da bi trg. potnik stal proti podjetju v službenem razmerju.

Njegov § 84 pa govori o trg. zastopniku kot osebi, ki ima stalno nalogo, da posreduje posle za drugega, ali da jih v njegovem imenu sklepa; ne da bi bil pri njem nameščen kot trg. pomočnik.

Francoski zakon o trg. potnikih, zastopnikih in krajevnih agentih z dne 18. avgusta 1937 je zasnoval pravni odnos med delodavci na eni, trg. potniki, zastopniki in agenti na drugi strani na pogodbi o najemu službe med delodavcem in delojemnikom. Ta vrsta pogodbenega razmerja je v našem pravu neznan.

Razmerje med delodavcem in delojemniki gornje poklicne kategorije temelji obligatorno na pisni pogodbi, v kateri mora biti določeno, da se delojemnik bavi stalno in izključno s poklicem trg. zastopnika ali potnika, da ne smejo trgovati za lasten račun, mora biti določena vrsta blaga, za katero posredujejo, njihovo področje in nagrado za njihovo delo.

Izrečno pa izključuje ta zakon iz pojma poklicnih kategorij, na katere se nanaša, osebe, ki so prehodno zaposlene v notranjem obratu podjetja ali z obiskovanjem odjemalcev, najsi bo za fiksno plačo ali provizijo, če ima delodavec pravico izdajati jim dnevne naredbe in jih dan za dnem kontrolirati v njihovem poslovanju.

Francoska zakonodaja je s tem zakonom ustvarila vrsto pogodbenega razmerja med delodavcem in delojemnikom, ki je prevzela od naše službene pogodbe obvezo delojemnika, da ne sme sklepati brez delodavčeve vednosti drugih zastopniških pogodb, da ne sme opravljati poslov samostojnega podjetnika, da mu je vsebina pogodbe z delodavcem predpisana, od naše po-

godbe o delu pa določbo, da svojemu delodavcu ni odgovoren za porabo svojega časa in za metodo svojega dela.

Uzakonjeni in gospodarski sporazum glede trg. agentov in zastopnikov v Italiji definira trg. agente in (zastopnike) kot osebo, ki je stalno pooblaščená od ene ali več tvrdk in za določen okoliš, da za njih posreduje.

Po vsem tem je s poklicem agenta nerazdružljivo trgovanje za lasten račun. Tvrdka v istem okolišu ne sme imeti drugega agenta, agent pa ne sme zastopati druge tvrdke iste branše. Plača agenta obstaja v proviziji. Agenti, ki delajo več kot 20 let za neko tvrdko, imajo pravico do odpravnine.

Kak zaključek nam je glede vrste pogodbe med delodavcem in trg. potnikom in zastopnikom dovoljen po naših domačih pravnih virih?

Pravno razmerje med principalom in trg. zastopnikom je zasnovano na pooblastitveni pogodbi; to se da sklepati iz § 148 ob. z. ter § 76 (novega) trg. zak., ki sta eden in drugi očitno povzeta po avstrijskem zakonu o trg. agentih iz leta 1921. Besedilo § 1 ravno citiranega avstr. zakona pa ne dopušča nikakega dvoma, da obstaja med principalom in trg. agentom pooblastitveno razmerje. Pri tem nas ne smejo motiti določbe §§ 222—227 ob. z., ki omenjajo (§ 223) „izključnega zastopnika“, pa vendar govore o službojemniku in službodavcu. Tudi § 90 novega trg. zakona, ki dopušča v korist trg. zastopnika porabo številnih določb ob. z., vzetih iz poglavja o pomožnem osebju, nas ne sme motiti: tu gre za terminološko nedoslednost, ki ne razlikuje dovolj trg. zastopnika od trg. potnika.

Še mnogo manj jasen in soglasen je odgovor, ki ga dobimo v naši zakonodaji na vprašanje o naravi pogodbenega razmerja med principalom in trg. potnikom.

Da imamo pred seboj pooblastitveno razmerje, za to govorita dosedanji trg. zak. v svojem § 49 in novi v svojem § 70.

Iz stilizacije § 143 ob. z.-ja: „po osebah, ki so v njihovi službi (trgovinskih potnikov)“ bi se pa imelo sklepati, da smatra avtor ob. z. trg. potnike za nameščence. Ali naj pomeni določba njegovega § 222 trg. potnike ali trg. zastopnike ali pa tudi druge vrste oseb, zaposlenih v trg. obratu, ki se pečajo s posredovanjem in zaključevanjem trg. poslov za račun principala, je nejasno. Določba govori o službodavcu in službojemnikih; ali smemo iz tega izvajati, da pri tem misli na trg. potnike in nadalje iz te določbe sklepati, da šteje ob. z. trg. potnike med nameščence?

Zakon o delavskem zavarovanju se nanaša brezdvomno samo na nameščence. Okrožni uradi smatrajo trg. potnika za obvezanega na zavarovanje, če potuje samo za eno tvrdko. Tak potnik bi torej bil nameščencec. Tudi zakon o pok. zavarovanju name-

ščencev šteje trg. potnika tedaj za nameščenca, in za obvezanega na zavarovanje, če ima plačo ali zagotovljeni minimalni zaslužek.

Tudi citirana davčna zakonodaja ga uvrščuje med nameščence, če ima trg. potnik plačo, ali poleg plače tudi provizijo.

Kakor že omenjeno, smemo tudi uredbo o zaposlitvi inozemcev glede trg. potnika tolmačiti v smislu, da gre za nameščenca.

Nerešeno torej ostane vprašanje: ali je po naši zakonodaji trg. potnik nameščenec ali ni nameščenec.

Spričo te nejasnosti pozitivnih zakonov bo edini pravilni odgovor na to vprašanje obrazložitev sodbe ljubljanskega okrajnega sodišča, ki je odločilo takole:

Trg. potnik je vsekakor pooblaščenec principala: če se kot tak smatra tudi za nameščenca, je odvisno od tega, ali ima principalu poročati dnevno o opravljenem delu in doseženem uspehu in mu polagati račun o porabi delovnega časa ali ne.

Praktična potreba bo prisilila našo pravno teorijo, da to vprašanje reši. Pot k najradikalnejši rešitvi nam pokazujeta citirani novi francoski zakon o trg. potnikih, zastopnikih, agentih in deloma tud citirani italijanski gospodarski sporazum.

Dr. Druškovič.

Književna poročila.

Timacheff N. S.: *Introduction à la sociologie juridique*. Paris, 1939, str. 348.

Istočasno z angleškim izvirnikom je izšel tudi v francoskem jeziku Uvod v pravno sociologijo iz peresa N. S. Timaševa, bivšega profesorja prava na ekonomsko-politični fakulteti Petrograjskega politehničnega instituta in od leta 1936. dalje izrednega profesorja sociološke sekcije Harvardske univerze. Prof. Timašev je znan v mednarodnih pravnih krogih po mnogih odličnih delih. Naj omenimo samo njegovo obširno monografijo o pogojni obsodbi, najboljše zadevno delo v ruski pravni književnosti, ki bo kmalu izšlo tudi v prenovljeni angleški izdaji, nadalje njegova številna dela, posvečena analizi in kritiki sovjetskega prava, zlasti „Grundzüge des sovjetrussischen Staatsrechts“ (Breslau 1925), in kolektivno delo: *Das Recht Sowjetrusslands* (Tübingen, 1925), za katero je napisal največ prispevkov. Nadalje je Timašev objavil mnogo tehtnih razprav v vodilnih francoskih, ameriških in nemških strokovnih revijah. Pričujoči Uvod v pravno sociologijo je sad večletnih predavanj, ki jih je prof. Timašev imel na Harvardski univerzi o tem predmetu, pa predstavlja v nekem oziru sintezo vsega njegovega dosedanjega delovanja, podano s splošno sociološkega vidika. Zanimanje za sociološko obravnavanje prava ni nastalo pri prof. Timaševu šele pod pritiskom zunanjih razmer, morda z njegovim pozivom na Harvardsko univerzo, marveč je treba poudariti, da je že leta 1916. prejel od Fakultete za ekonomsko politiko na Petrograjskem politehničnem institutu nalog, naj predava „Teorijo prava na sociološki osnovi“. Ta predavanja, ki so pomenila tedaj smelo novotarijo v tradicionalnem učnem redu, je prof. Timašev nadaljeval do leta 1921., ko

se je preselil v inozemstvo. V sedanjem delu se je torej po mnogih letih vrnil prav za prav k svoji izhodni točki, k sociološkemu obdelovanju prava, obogačen z vsem izkustvom svojega dosedanjega plodnega znanstvenega dela.

Prvo poglavje knjige obravnava mesto prava v sociologiji. Pravo je socialen pojav in s sociološkega vidika skupina pravil, ki predpisujejo neke vzorce za ravnanje in ki resnično učinkujejo na člane družbe. Dejstvo, da se večina ljudi po teh legalnih vzorcih ravna, povzroča redovitost socialnega dogajanja. Naloga sociologije, ki jo avtor opredeljuje kot nomografsko vedo, je odkrivati redovitosti v socialnem življenju in jih opisati v obliki „naravnih zakonov“. Proti Kelsenovemu normativizmu, ki sploh zanikuje možnost sociološkega pojmovanja prava — to naj bi bilo prav tako nemogoče kakor matematično pojmovanje bioloških fenomenov ali pa moralno pojmovanje fizikalnih pojavov — uveljavlja avtor pravilno vidik kavzalnega proučevanja, ker vrednote resnično učinkujejo na življenje človeštva in določajo njegovo ravnanje. Vrednote se uveljavljajo takó kot sile, ki so predmet izkustva. Navzlic temu pravi avtor, da se vsebina norm kot vrednot da proučevati samo normativno s pomočjo konstrukcije o hierarhiji vrednot, in je v skladu s tem pridržal razlikovanje med aksiologijo in ontologijo kot dveh samostojnih kategorij, medtem ko bi po mojem mnenju aksiologija morala biti samo del ontologije. Toda to ne prihaja nadalje v poštev, saj definira avtor pravno sociologijo kot vedo, ki proučava determinacijo in koordinacijo človeškega ravnanja v družbi po pravnih pravilih. Njena glavna metoda je kavzalna in funkcionalna analiza. Na osnovi te opredelitve obravnava odnos pravne sociologije do pravne filozofije in do psihologije ter podaja historičen pregled razvoja pravne sociologije, ki je tvorba XX. stoletja in še sedaj tako rekoč v svoji otroški dobi. Čeprav je misel, da je pravo determinirano po drugih socialnih pojavih in da s svoje strani spet kavzalno učinkuje, bila izražena že v najstarejših časih, in čeprav se dober del zgodovine pravne filozofije in mnogo pravnih teorij da reinterpreterirati v kavzalnem smislu, je vendar sistematično proučevanje pravnih pojavov s sociološkega vidika šele na začetku poti, ki bo — kakor je upati — plodna in uspešna. Bogat in skrbno urejen literarni pregled zaključuje prvi del knjige.

Drugi del je posvečen etiki kot eni glavnih kategorij socialne koordinacije, katere variacija je pravna koordinacija. Ravnanje je etično koordinirano, če predstavlja predpisani model ali vzorec etično vrednote. Med splošne etične vrednote spada tudi ideja pravičnosti, ki ni zgolj pravna kategorija. Vrednote so sociološke stvarnosti in etika je socialna sila, ki ustvarja in vzdržuje v skupinah etično in socialno ravnovesje. Vsakemu rušenju ravnovesja sledi reakcija socialne skupine, ki je prav tako naravna kakor reakcija živega organizma na kakršen koli stimulans. Zaradi tega bi mogli govoriti celo o „socialnem in kulturnem refleksu“, ki obstoji v nebroju individualnih zadržanj in dejavnosti. Socialno in etično ravnovesje je celota zadržanja članov skupine, ki priznavajo etična pravila in se po njih ravna v prepričanju, da so obvezna. Avtor proučuje fenomen priznavanja veljavnosti pravil, njegove različne vrste, vpliv na osebno zadržanje kakor tudi retributivne emocije, katerih učinek se javlja v socialnem pritisku. Socialni pritisk, ki služi v oporo etičnim pravilom, je v bistvu samo rezultat vseh individualnih priznanj pravil in tako si člani grupe sami kujejo verige, katere bodo morali nositi. Toda socialno in etično ravnovesje ne nastane istočasno z družbo, marveč je plod historičnega razvoja, in ravnovesje samo je podvrženo stalnim spremembam. Avtor razlikuje tri glavne tipe, na katere se spremembe lahko reducirajo:

1. sistem ravnovesja se sam razvija v svoji totalnosti; 2. objektivni elementi sistema, to je pravila, ki držijo člane skupine v stanju koordinacije, se spreminjajo; 3. subjektivni elementi sistema, to je posamezniki, ki so vezani na pravila, spremenijo nasproti tem svoje zadržanje. V prvem tipu so posebno zanimiva avtorjeva izvajanja o prehodu iz maščevanja k povračilu: socialno ravnovesje je nastalo kot posledica evolucije maščevanja. V skupini, v kateri prevladuje maščevanje, so pojmi vzročnih odnosov le zelo nepopolno razviti, ideja osebne odgovornosti še ne obstoji in prav tako ne misel sorazmernosti med škodo ali poškodbo in kaznijo. Šele ko se ti pojmi izoblikujejo in postanejo predmet socialnega pritiska, stopa primitivni instinkt maščevanja v ozadje in se družba konsolidira na osnovi mnogo bolj komplicirane ideje povračila. Ta razvoj gre vzporedno z diferenciacijo etike, ki jo avtor deli v pravo, npravost in npraví, obravnavajoč vsako teh gran posebej v izčrpnih analizah in upoštevajoč možnosti konfliktov, ki lahko med njimi nastanejo. V tem širokem pomenu besede je etika imperativna koordinacija človeškega ravnanja, ta koordinacija pa obstoji toliko, kolikor je ravnanje nekaterih članov skupine determinirano po podreditvi drugim članom skupine. Tako prehaja avtor k proučevanju fenomena oblasti.

Problemu oblasti je posvečen tretji del knjige, v katerem prihaja avtor do zaključka, da je oblast prvobiten socialen pojav. Prav tak prvobiten socialen pojav pa je tudi etika in zato lahko obstajata etika in oblast neodvisno druga od druge. Moremo si misliti socialno področje, v katerem bi se koordinacija izvršila po etičnem vzorcu brez vsake udeležbe oblasti, a prav tako si lahko predstavljamo imperativni ali oblastni vzorec brez etičnega elementa. Odnos med oblastjo in etiko je lahko trojen: nasprotje, ravnodušje ali sorodnost. Zgodovinsko izkustvo kaže, da prevladuje sorodnost, kajti učinkovitost in celo obstoj socialne etike sta vsaj deloma osnovana na osebah, ki predstavljajo nek etičen vzor, z neko stopnjo intenzivnosti vzora pa je implicite dana tudi oblast. Za učinkovitost etike jamči socialni pritisk, ki ima lahko različne stopnje. Najmočnejši je seveda oni pritisk, ki je organiziran po aktivnem središču oblasti. Odnos med pravom in etiko si najbolje predstavljamo kot dva sekajoča se kroga. Oni del, ki se nahaja med obema sekajočima se lokoma, je pravo.

Tako prehaja avtor k četrtemu in zadnjemu delu knjige, k pojavu prava, ki se izkaže kot socialna sila, izvirajoča iz vzajemnega specifičnega učinkovanja individualnih članov skupine. V tem vzajemnem učinkovanju se združujeta etična in socialna koordinacija kakor tudi imperativna koordinacija. Pravo je nadalje historičen pojav, produkt razvoja civilizacije in ne morda neka nujna kategorija človeške misli. Avtor meni, da so stavki kakor „socialno življenje brez prava je prav tako nemogoče kakor biološko življenje brez zraka“ ali pa „družba ne more obstajati brez prava“ povsem neupravičeni, če jih presojava v luči podatkov etnologije. Še danes eksistirajo mnoge primitivne socialne skupine, v katerih je pravo neznan pojav. Probleme, ki izvirajo iz zgodovinskega nastanka in razvoja prava, proučuje avtor v poglavju o spremembah prava, ki se začneja s tako zvanimi predpostavni ali prelegalnimi polji in prehaja preko primitivnega prava k oblasti kot sredstvu za diferenciacijo norm. S tem, da stopi oblast v službo etike, postaja pravo polagoma vsakdanji okvir socialnega življenja. Seveda gre za postopno in počasno evolucijo, v teku katere dobiva oblast malo po malem monopol legalnih sankcij. Te se diferencirajo; kazenskopravne sankcije se s časom v temelju spreminjajo, oblast pridaja nove oblike selekcije raznih pravil in oblast se tudi

sama podreja procesu legalizacije. Končno se pravo vedno bolj tehni- zira in s tem nastane nov poklicni stan juristov. Vzporedno s tem raz- vojem gre proces integracije prava. Poleg prava, ki je neposredna tvorba države, obstoji še tako zvano nedržavno pravo, ustvarjeno po socialni skupini, a priznано od države. To pravo, ki je eden izmed primerov socialnega prava, imenuje avtor avtonomno. Drugi primer socialnega prava je običajno pravo. Iz te diferenciacije nastane po- treba proučevanja korelacije pravnih redov in avtor se še posebej bavi z vlogo pravnikov v koordinaciji človeške dejavnosti po pravu. Predzadnje poglavje je posvečeno integraciji prava v razvoju civili- zacije. Pravo kot tvorba historičnega razvoja je lahko v različnih odnosih do drugih elementov kulture. Zveza more biti povsem zunanja in odvisna od dejstva, da nekateri vzroki vodijo istočasno do nekih pravnih ustanov in do nekih specifičnih kulturnih oblik. Lahko pa gre za funkcionalno in kavzalno integracijo, izvirajočo iz direktne vzročne povezanosti med pravom in drugimi oblikami kulture, ali pa celo za notranjo logično integracijo, če se pravo skupno z drugimi elementi kulture podredi nekim skupnim višjim vrednotam. Končno obstoji tudi možnost križanja in mešanja pravkar naštetih oblik. Integraciji nasprotni proces, kateremu je posvečeno zadnje poglavje, je pravno neravno- vesje in desintegracija prava. Zločin kot anomalija je predviden v vsakem pravnem redu, njegovo redno ponavljanje pa postavlja pro- blem, kako si je treba razložiti te „redovite“ anomalije, ne da bi se s tem uničil pojem enakomernosti pravnega ravnanja. Pravo je socialna sila, ki dobiva izraz v besednih formulah. Prestopki proti pravu ne pomenijo, da se pravo ni pokazalo kot sila, marveč samo to, da ni edina gibalna sila človeškega ravnanja. Eden najglobljih vzrokov pravne- ga neravnovesja je nesoglasje med resničnimi silami in verbalnimi pravnimi formulami. Veljavnost prava in njegova učinkovitost nista nikoli popolna; če pa se stanja pravne negotovosti kopičijo, nastane pojav, ki bi ga mogli imenovati pravni razkroj. Pravo preneha biti sestavni del kulture in stopi z njo v nasprotje. Eden od simptomov tega pojava je nasprotstvo, ki nastane med zadržanjem vlade na eni in vladami na drugi strani. Periodam razkroja pa slede vedno nova raz- dobjaja integracije, ki se običajno izraža v kodifikacijah, in tako imamo stalni krogotok pravnih fluktuacij, ki nikoli ne preneha. S to ugotov- itvijo zaključuje avtor svojo knjigo.

Timaševa Uvod v pravno sociologijo spada na področju pravne sociologije med najpomembnejše znanstvene prispevke zadnjih let. Kakor ostala dela avtorja, se tudi to odlikuje po jasnosti podajanja, po pregledni formulaciji problemov, kritični prodornosti in prepričljivi- vem izvajanju. Avtor upošteva vso novejšo, posebno ameriško literaturo in njegovo delo znači pomembno stopnjo v razvoju pravne sociologije. Obenem pa bo Uvod dobrodošel vir vsem, ki se hočejo poučiti o seda- njem stanju pravne sociologije.

Boris Furlan.

Dr. Bajič Stojan: Delovnopравни zbornik. Zbirka zakonov, IV. zve- zek, izdaja društvo „Pravnik“. Založili J. Blasnika nasl., Ljubljana. 1940. Str. 495.

V „Pravnikovi“ zbirki zakonov, ki je postala v kratkem času svojega obstoja nepogrešljiv priročnik praktičnega pravnika, je izšel meseca oktobra lanskega leta IV. zvezek, ki ga je prireditelj, privatni docent dr. St. Bajič, nazval „Delovnopравни zbornik“. Zbral je v njem vse predpise, ki spadajo po današnjem pojmovanju v področje delovnega prava in ki urejajo torej službovanje na podstavi službene pogodbe, izločil pa one, ki se tičejo službovanja na podstavi javno-

pravne namestitve. Gre torej za pravna razmerja, ki niso postala še javnopravna po njih pretežnem obsegu, ki pa se že vidno odmikajo od zasebnopravnih, in sicer tako materialno kakor tudi pravdno.

Zbornik obsega 24 pravnih virov, ki predstavljajo po prirediteljevih besedah tri glavne skupine. Dodana jim je še uredba o prenosu poslov socialne politike in narodnega zdravja od države na Banovino Hrvatsko. V prvo skupino spadajo norme, ki so si zasebnopravno naravo še najbolj ohranile, čeprav so nekatere izmed njih že tipično javnopravne, ker posegajo v službena razmerja in dopuščajo njih spremembo zaradi varovanja čisto javnih in ne zgolj službojemnikovih koristi. V tej skupini prednjači 26. poglavje našega častitljivega odz. Številne in izčrpne prirediteljeve opombe kažejo, da ti predpisi, čeprav že davno niso več poglavitni vir našega delovnega prava, še vedno nudijo osnovna načela za službena razmerja. Le dober poznavalec državljskega prava more zato kazati na njih pravi pomen danes, ko je težišče norm o službenem razmerju preneseno v druge zakone, predvsem v novi obrtni zakon. Ta je v vsebinsko prvi, več kot polovico knjige zavzemajoči skupini tudi najmogočnejši pravni vir, pa mu je pridal prireditelj tudi največ vsebinskih pojasnil in dodatkov. Nadalje so prevzeti v to skupino še predpisi o hišnih in gospodinjskih poslih, viničarjih, novinarjih, o osebju v gostinskih obratih in o zmanjšanju režijskih stroškov denarnih zavodov in gospodarskih podjetij. Drugo skupino bi predstavljali predpisi o poslovnih knjižicah, minimalnih mezdah, kolektivnih pogodbah, tretjo pa zaščita dela v širšem smislu, t. j. zakoni o zaščiti dela in o inšpekciji dela z vsemi dodatnimi in izvršilnimi uredbami.

Zbornik nudi v vsebinskem pogledu vse, kar je veljavnega prava v tem področju. Številni zakonski predpisi, tudi najmanjše drobtinice, so priobčeni v celoti, upoštevane so celo taksne določbe, izpuščeni niso niti vojaški predpisi. Prav tako je prireditelj izčrpal dokaj bogato pravosodstvo, ki ga je objavljalo delovnemu pravu in delavski zaščiti posvečeno časopisje. Navedeno je pod črto, da se že zunanje loči bogata sodna snov od obsežnega zakonskega gradiva. Zakonske predpise spremljajo povsod srečno izbrane pripombe, ki opozarjajo uporabljajca zbornika na druge, že razveljavljene, mu kažejo ustrezna mesta v drugih zakonih, mu zbirajo dopolnitve z drugimi zakoni, mu pa nudijo tudi migljaje, kako bo rešiti sporno stvar v praksi.

V tem poročilu se more dati samo vtis, ki ga nudi bežen pregled celotnega dela, kajti vse prednosti in odlike bo zares spoznal in jih vedel ceniti samo oni, ki bo z zbornikom v roki reševal številna vprašanja. Vendar pa lahko brez bojazni izjavim, da dvomim, da ga bo zbornik pustil kdaj na cedilu. Samo mimogrede pripomnim, da na str. 12 v op. 10 navedeni poselski redi, kolikor gre za uveljavljenje zahtevkov, še niso izgubili veljave, da je poleg navedenih izvršilnih predpisov še nekaj drugih izvršilnih oprostitev ali omejitev. Vendar so to malenkosti, ki vsebinsko niti niso v ožji zvezi s priobčenimi normami. Zelel pa bi, da bi se prireditelj držal bolj že udomačenih kratic za navajanje zakonov.

Zbrano gradivo kaže tudi še na druge težkoče, ki jih je moral prireditelj premagati. Priobčena snov ni namreč enotnega kova, gre skozi in skozi za — tudi večkratne — prevode zakonov, katerih jezik je v izvorniku ni bil enoten. Enotnega izrazoslovja tudi malenkostni drobci v izvorniku priobčenih predpisov ne pospešujejo. Tako so ostale navzlic očividni vnemi za enotnostjo tupatam manjše jezikovne neskladnosti, ki jih pa manj pozoren čitatelj ne bo opazil.

Na tehnično novost tudi sicer lepo opremljene knjige, na izdajo v listih naj samo opomnim.

Bajičev Delovnopравни zbornik je v vsakem pogledu uspeha knjiga, ki je prireditelju v vso čast.

Dr. R. Sajovic.

Vinci Felice: Analisi economiche. Serie prima. Nicola Zanichelli editore. Bologna 1940, 463 str.

Ze pred par leti je izdal F. Vinci, profesor statistike na bolonjski univerzi v dveh zvezkih lep učbenik statistike, v katerem so zelo popolno razložene metode matematične statistike. To je njegov: „Manuale di statistica. Introduzione allo studio quantitativo dei fatti sociali. I—II. Bologna 1934“. Sedaj je izšla zbirka njegovih prejšnjih ekonomskih razprav. Prva serija te zbirke vsebuje 20 večinoma zelo interesantnih razprav, ki so bile objavljene v l. 1912—1924.

V precej obširnem uvodu k tej zbirki pripoveduje pisec o nastanku posameznih razprav in o svojih stikih povodom teh razprav z vrsto uglednih nacionalnih ekonomov. Med razpravami, ki imajo bolj splošni interes, je omeniti tele:

„Le tre fasi delle dottrine economiche“ (1912), v kateri razlaga V. zgodovinsko menjavo metodoloških struj v ekonomski literaturi; „I moventi del risparmio“ (1914), kjer je razen teoretičnih misli zbrano mnogo statističnega gradiva o obrestni meri in prihrankih; „L'induzione quantitativa negli studi economici“ (1915), v kateri podaja pisec zelo interesanten pregled razvoja matematično-statističnega proučavanja gospodarskih pojavov, počenši od spisov Italijanov Francesco Balducci Tegolettija (1350) in Luca Paciolija (1494), ki sta po piščevem mnenju položila začetke gospodarske aritmetike, in končuje s spisi Američana Irvinga Fisherja; „L'elasticità dei consumi“ (1918—19), ki predstavlja precej obširno razpravo z matematičnimi izrazi za merilo elastičnosti potrošnje in s številnimi statističnimi podatki iz tega področja; „Brevi considerazioni sui cambi“ (1919), kjer so podane nekatere formule mednarodnega denarnega tečaja in je izvedena statistična verifikacija teh formul; „L'esito dei conflitti di lavoro“ (1919), kjer se analizirajo stavke in njihovi uspehi v zvezi z različnimi činitelji, ki vplivajo na te uspehe; „L'organizzazione del lavoro“ (1920), v kateri se razmotriva Taylorjev sistem znanstvene organizacije dela; „La question des matières premières et des denrées alimentaires“ (1921), ta razprava reazumira vsebino sedmih poročil, predloženih l. 1921. Društvu narodov in nanašajočih se na žito, volno, bombaž, premog, petrolej, železo in umetna gnojila; „Sulle distribuzioni dei redditi“ (1921—24), kjer se pisec naslanja na V. Pareto in analizira s pomočjo verjetnostne teorije formule razdelitve dohodkov.

Iz tega kratkega pregleda se vidi, kako je pestra in bogata vsebina navedene knjige.

Ostale razprave, izvršene v to zbirko, so bolj specialne po svoji vsebini, toda vsaka izmed njih se odlikuje po tehtni znanstveni obdelavi izbranih vprašanj.

Aleksander Bilimovič.

Feldmann Alfred: ABC der Wirtschaft. Eine schweizerische Einführung in die Grundfragen moderner Wirtschaft. Bern 1940, 149 str.

Ta knjiga je posvečena švicarski učiteljski zvezi in je zelo poučna tako po svojem besedilu kakor še posebno po številnih krasno izdelanih nazornih grafičnih slikah. Slike so sestavljene po metodi, ki jo je uvedel dunajski „Gesellschafts- und Wirtschaftsmuseum“. Razen tega je vsakemu oddelku dodana skrbno izbrana literatura dotičnega vprašanja. Obenem so tudi navedene naloge za samostojna gospodarska proučevanja in ankete.

Knjiga se deli v dva dela. Prvi se bavi z nastankom modernega gospodarstva ter razpravlja o rasti prebivalstva, o tehničnem napredku, njegovih ugodnostih in senčnih straneh, o srednjeveškem gospodarstvu in prehodu k novi dobi in sicer k dobi strojev, o svetovnem gospodarskem prometu in krizah, o moderni organizaciji produkcije in položaju delavstva, o koncentraciji produkcije, o denarju, kreditu, bankarstvu in zavarovanju.

Drugi del je posvečen Švici, in sicer posebnostim in pomenu nje-nega gospodarstva. Predvsem je podana nazorna primerjava stanja švicarskega naroda (des schweizer Volkes) za časa starih očetov z njegovim sedanjim stanjem. Nato sledita zelo zanimivi poglavji o švicarskem kmetu in o industrijskem narodu s kratko, toda jedrnato karakterizacijo zelo visoko razvite švicarske industrije. To karakterizacijo izpolnjuje poglavje z nazivom: pastirji ali mehaniki? Kratko poglavje govori tudi o Švici kot o deželi tujskega prometa. Dalje je podan kratek opis švicarskih bank, ki so se posebno razvile in prišle do veljave za časa svetovne vojne. Poglavje o švicarski zunanji trgovini zaključuje knjigo, ki se konča še z zaključnimi stranmi, na katerih se pisec dotika vprašanja: kaj mora nastati? ter reazumira svoj odgovor na to vprašanje s tole ugotovitvijo: „Stojimo šele v začetku pretresajočega boja, v katerem se je danes zasebno in od države vravnava gospodarstvo pričelo boriti za zadnjo rešitev celotnega zgodovinskega razvoja, in sicer za končno rešitev socialnega vprašanja“.

Knjiga je zelo poučna v dveh ozirih: 1. po načinu, kako pisec predvaja statistično gradivo; v tem oziru bi bilo res lepo, če bi kaka gospodarska ali prosvetna slovenska organizacija založila nekaj sličnega za gospodarstvo Jugoslavije ali Slovenije, in 2. po opisu švicarskega gospodarstva, ki ima glede na naravne pogoje in na svojo strukturo veliko sličnega z gospodarstvom Slovenije. Zato so marsikateri problemi, ki jih obravnava pisec, tudi problemi, pred katerimi stoji slovensko gospodarstvo.

Aleksander Bilimovič.

Dr. Gruhl Karl-Ernst: Grundfragen des nationalsozialistischen Wirtschaftsstrafrechts. Konrad Triltsch-Verlag, Würzburg-Qumühle, 1939, str. 88.

Pisec te brošure označuje število veljavnih gospodarskih kazenskih predpisov — kot neznansko („enorme Zahl“, str. 69), pa se je potrudil, da je spravil vsaj najvažnejše v primeren sistem. Kdor prečita njegovo delo, ta se bo pač čudil, kako težavno delo so mogli Nemci „tretjega rajha“ v primeroma malem razdobju opraviti, razumel pa bo tudi, da je tako delo moralo imeti uspehe za preskrbo države z vsem, kar ji je bilo treba, tudi za vojskovanje. Študij te brošure je torej ne samo zajemljiv, ampak tudi koristen in poučen. Uvodoma je avtor razložil pomen gospodarskega kazenskega prava. Izhodišče je organizirano gospodarstvo s svrhu, da se vsepovsod vzdrži načelo nacionalnega socializma: „Korist občestva prednjači pred koristjo posameznika“. Pravilna izvedba tega načela veleva, da se tudi preko kazenskega prava poskrbi za redovnimi kaznimi za ustrezno gospodarstvo. Ne etika, ampak notranji red občestva je cilj; ta pa ni nekaj stalnega, ampak se ravna po trenutnih razmerah. Kako je do te zamisli prišlo, o tem je dal avtor kratek, pa zelo tehten zgodovinski pregled od početka srednjega veka do svetovne vojne (str. 8—28). Podčrtaval je, kako je individualistično pojmovanje v gospodarstvenem življenju kvarno vplivalo na državo kot predstavnico občestva; kako je zgoraj navedeno načelo postalo jezgro nacionalnega socializma. Vsaka obogatitev posameznika na stroške občestva je moralo postati kaznovanja

vredno dejanje. Početki segajo v l. 1936., ko je bila proglašena teza vodje Hitlerja: „Zoper vsakogar, ki poskuša konjunkturo in polet Nemčije izkoriščevati zase, zoper parazite bom postopal z drakoničnimi odredbami.“ Takrat se je postavil gospodarstven načrt za bodočo štiri-letko, pričele so izhajati naredbe kazenskoprnega značaja za vsako kršitev smotrne izvedbe tega načrta; v pogledu očuvanja dela na deželi, kritja potreb lesa, posredovanja dela, zavarovanja brezposelnih, prijave oseb odpuščenih iz šol, ureditve delavnosti v posameznih obratih. Vzporedno se je gibal politika ustvarjanja in regulacije cen. Najtežje kazni, tudi vóza (Zuchthaus) so se moge diktirati, vendar so v praksi še precej zalegle redovne kazni. Vsaka sabotaža se hudo kaznuje. Devizno gospodarstvo je zahtevalo novih strogih naredb, vse odredajo dvojno kazni, na prostosti do 10 let, v denariu do desetkratne vrednosti dotičnega predmeta. Za izdajo naroda (Volksverrat), ki je dobil dokaj široko pa (po našem mnenju) elastično vsebino, so ustanovljeni v območju vsakega višjega deželnega sodišča posebni ljudski sodni dvori (Volksgerichtshof). Vse je prišlo pod državni nadzor, prehranjevanje, obrt, promet, celo avtorske pravice. Na kraju brošure je govora o tem, kako naj se vse te silno važne, pa še nepregledne naredbe spravijo v enotni sistem: Sprejme naj jih nov kazenski zakonik, čeprav gre v bistvu za vojno gospodarstvene cilje: Saj vojno gospodarstvo ni posebno polje, ampak idejno istovetno z vojno obrambo države. Temeljni značaj državne vojnoobrambene sposobnosti mora ostati ohranjen. V takem duhu je pisana brošura, toda zelo pregledno in jasno. Za današnje čase odličen dokument miselnosti, pa tudi dober pripomoček za orientacijo v državnih gospodarskih zadevah, pa ne samo kriminalistom, ampak tudi politikom in pravnikom — sploh.

Dr. Metod Dolenc.

Magdić Milivoj: Propisi o zaštiti građanskih lica pozvanih na vojnu dužnost. Jugoslavenska štampa, Zagreb 1941. Str. 82.

Pravni referent zagrebške delavske zbornice Magdić je zbral v imenovani knjigi štiri pravne viře Banovine Hrvatske, ki so pa istovetni z drugimi, ki veljajo na ostalem državnem ozemlju, in to: uredbo o pomoči družinam oseb, ki so bile klicane v vojaško službo, uredbo o odlaganju plačevanja najemnine, naredbo o odložitvi izvršbe in naredbo o ureditvi službenih razmerij, če je službojmenik poklican v vojaško službo. Tem predpisom je napisal predgovor, v katerem je na kratko povzel vsebino priobčenih zaščitnih norm, tem samim pa dodal številna pojasnila, ki bodo služila dobro tako tistim, ki bodo te norme uporabljali, kakor tudi onim, ki se bodo koristili z zaščito. Prireditelju je bilo predvsem na tem, da je s primernimi lastnimi opombami raztolmačil zakonske izraze, pa tudi s citati iz drugih zakonov, tako da bo jezik teh predpisov vsakemuumljiv. Opravil je nedvomno dobro in koristno delo.

Dr. R. S.

Dr. Trofenik Rudolf: Rassegna di Letteratura giuridica Jugoslava. Anno 1935. Rim. 1940. Poseben odtis iz Bibliografia Giuridica Internazionale — Vol. IV, fasc. 6. Str. 730—752.

S pričujočim zvezkom je pričel dr. Trofenik nadaljevati z delom, ki ga je za leta 1928. do 1932. opravil podpisani. Vsa snov je razdeljena na XXIV oddelkov, v teh pa še na pododdelke. Tako so n. pr. v oddelku kazensko postopanje pododdelki: osnovni predpisi, novi zakoni, veljavnost kazenskoprnih predpisov, kazenskoprnna načela, pristojnosti, oškodovanec, zasebni udeleženec, branilec itd. Ti pododdelki pa niso označeni s posebnimi številkami, ampak le označeni po alfabetnem redu pisateljev. Obširnost priobčenega gradiva kaže, da

naša pravna književnost iz leta v leto narašča, da izide vsako leto tudi več obširnejših pravnih del. V okviru naloge, ki jo Bibliografija Giuridica Internazionale skuša doseči, je Trofenikovo delo več kot izčrpno in zasluži v tem pogledu vso pohvalo.

Dr. R. S.

Dr. Blagojević O. Vidan: Nasledjivanje kod zadužbina. Poseben odtis iz Pravosudja 1940. Beograd. Str. 10.

Dr. Blagojević O. Vidan: Nekoliko napomena po pitanju građanske odgovornosti povodom jedne sudske odluke. Poseben odtis iz Našeg Saobraćaja 1940. Beograd. Str. 24.

Dr. Blagojević O. Vidan: Značaj i primena § 369 Grpp. Poseben odtis iz Arhiva za pravne i društvene nauke. Beograd. 1940. Str. 4.

Bastajić Branko: Finansije opštinskih samouprava s naročitim pogledom na opštinske samouprave u Jugoslaviji. Samozaložba. Novi Sad. 1941. Str. 240.

Djalsalović V. Radivoj: Namesništvo. Studija iz uporednog ustavnog prava. Samozaložba. Novi Sad. 1940. Str. 404.

Godišnjak Pravnog fakulteta sveučilišta u Zagrebu. Knjiga I. Zagreb. 1941. Izdanje Pravnog fakulteta. Str. 264.

Kociper Stanko: Pravne starine iz ormoškega okraja. Ponatis iz Časopisa za zgodovino in narodopisje. Maribor. 1940. Str. 58—59.

Razprave. Zvezek prvi. Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani. Pravni razred. Ljubljana. 1941. Str. 260.

Schauer Dolfe: Naša prva zadruga. Ponatis iz Zadrughnega vestnika. 1940. Ljubljana. 1940. Str. 27.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Arhiv LIX, 1: Aleksejev N.: Istorija političkih teorija. Djordjević J.: Američke političke stranke. Nedeljković B.: Načelo publiciteta (Materialno zemljišno pravo). Vukčević R.: Naše pravosudje. Marković T.: Nemačka i Jugoistok Evrope. Denković D.: Asistentska služba i staž za polaganje sudiskog ispita. Djordjević V.: Rok za povraćaj carinskih dažbina naplaćenih pri uvozu na neizvesnu prodaju nije predviđen u Carinskom zakonu. — Arhiv LIX, 2: Struve P.: „Prvobitna“ i „primarna“ ekonomska kultura i problem evolucije svojine. Vasiljević T.: Značaj brzine i uzroci sporosti Krivičnog postupka. Čulinović F.: Pravo i narod. Kličković S.: Raspadanje pojma ekspropriacije u posleratnoj Nemačkoj. Domanović Z.: Predlog za izmenu. Denković D.: Porodični dodatak i usvojena deca (Povodom nesaglasnosti dveju uredbi). — Branić 2: D. N. S.: Jedan slučaj ortakluka iz § 23 trg. zak. Amar L.: Reč — dve o ulozi državnih tužilaca. Djordjević D.: Uslovna osuda u vezi sa naknadom štete. Milović A.: Uticaj pritvora i istražnog zatvora na zamenjivanje kazne zatvora novčanom kaznom „ako se cilj i obim može postići“ — § 71 tač. 5 u v. § 77 k. z. Grubiša M.: Rešavanje spornih i prejudicialnih pitanja u vanparničnom postupku. — Mjesečnik 1: Digović P.: Preuredjenje države i daljnja izgradnja Banovine Hrvatske. Lenac R.: Kako i kada kupoprodaja raskida uporabu. Alajbegović M.: O kritici hadisa kao podloge za izgradnju islamskoga prava. Bazala B.: Mogućnost obnovenja postupka u vanparničnim stvarima, te u građanskim parničnim stvarima, koje nisu dovršene osudom. Lovrić E.: Celso Cavallieri. — Mjesečnik 2: Stahuljak M.: Dr. Adalbert Barić. Trgovčević M.: Spoj ovlaštenoga prava u zemljišnoj zajednici s ovlaštenim nekretninama. Blagojević B.: Samopomoć kao oblik pravne zaštite. Kesterčanek F.: Otkazno pravo po XVI. poglavju o. g. z. Kulišić K.: Stalno i privremeno, uzdržavanje žene poslije stupanja na snagu novoga neparničnoga, izvršnoga i gradj. parničnoga postupnika. — Pravosudje 1—2: Lazarević A.: Sudovi i nadležnosti u izvršnom postupku. Šćepanović

A.: Pravo na zakoni deo nasledja kod testamentalnog nasledjivanja. Viličević V.: Posed prava i pravo na posed. Aleksić R.: Dosudjivanje troškova Državnoj hipotekarnoj banci. Bulatović M.: Tumačenja i primena § 141 K. z. Rašković D.: Imperium Banovine Hrvatske. Solovjev M.: Invalidski zakon. Tucanović M.: Kritika pozitivističkog pravnog pozitivizma. Perović N.: Tečajevi za vežbu sudiskih pripravnika.

Razne vesti.

LI. redna glavna skupščina društva „Pravnik“ se je vršila dne 12. februarja 1941 v sejni dvorani odvetniške in notarske zbornice ob udeležbi nad 70 članov. Predsednik dr. jur. et h. c. Metod Dolenc je otvoril skupščino z naslednjim nagovorom:

Slavna skupščina! Dovolite, da se predvsem spominjam dejstva, da smo se danes že drugič na skupščini sestali, odkar vihra po svetu strašna vojna, ki je tudi že na našo državo vrgla svoje temne sence: Ni nas še obiskal bojeviti Mars, pač pa je dobra Ceres že močno zakrbljena, kako nas bo pravilno prehranjevala. Takšno razpoloženje pa nas kolikor toliko navaja, da primerjamo dobo, v kateri smo prestali svetovno vojno z dobo, v kateri živimo danes, seveda glede našega društvenega življenja. Takrat, l. 1914. je nameravalo društvo Pravnik proslaviti svojo 25 letnico, toda razen slavnostne številke našega glasila ni bilo mogoče izvesti proslave v količnejši pomembnejši obliki. Tudi sedanji vojni čas nam je preprečil, da bi bili priredili jugoslovanski pravniki drugič na slovenski zemlji kongres pravnikov. V svetovni vojni pa ni bilo več mogoče redno izdajanje društvenega glasila, ni bilo oportuno sklicevati vsakoletne društvene skupščine, ni bilo ne predavanj, ne izletov, vse je obtičalo v strahu in trepetu, kaj bo s Slovenci sploh, kaj posebej z našim društvom. V sedanjem, že skoraj poldrugo leto trajajočem vojnem času pa izhaja naše strokovno glasilo redno v določenem obsegu s trojno prilogo, seje odbora se vrše, na njih se delajo načrti, n. pr. da se na rojstnem domu v Borovnici odkrije spominska plošča našemu pokojnemu častnemu članu dr. Danilu Majaronu. Zasnovali smo načrt, da eventualno skupno z Akademijo znanosti in umetnosti postavimo nove temelje za pravno terminologijo. Trudimo se, da pomagamo naraščaju na pravniški fakulteti k lažjemu študiranju. Tudi družabnost smo gojili in gojimo slej ko prej v naši pravniški družini. Ne zaradi opravičevanja, ampak v pojasnilo bodi omenjeno, da je tudi za predavanja v tej zimi preskrbljeno, dasi smo jih morali sredi preteklega decembra zaradi hudega mraza prekiniti.

Mislím, da ta kratek pregled našega delovanja jasno kaže, kako zelo se razlikujejo na dobro stran razmere v sedanji vojni dobi od onih z časa štiriletne svetovne vojne. Seveda nam pravnikom ni treba šele poudarjati, da je edini in pravi vzrok tega dejstva to, da ne živimo več pod tujo mačehovsko vladavino, ampak da se udejstvujemo v svoji domovini pod okvirjem Kraljevine Jugoslavije. Hvaležni moramo biti torej usodi, da nam je to naklonila, posebej hvaležni pa tudi vsem činiteljem, uradnim in zasebnim, ki so nam spričo težkih časov, kakor koli priskočili na pomoč v tej ali oni obliki, da moremo obvladati težke prilike. Predvsem naj poudarim veliko naklonjenost, ki jo uživamo pri gospodu banu dr. Marku Natlačanu. Dal nam je obljubo, da bo podprl naše delo v terminološkem odseku z nagrajevanjem stalne moči, ki bo morala biti postavljena. Dalje ne smem pozabiti velike

vsote, ki nam jo je naklonil senat Kraljevine Jugoslavije po zaslugi blagopokojnega g. dr. Antona Korošca v kritje kongresnih stroškov, nastalih z izdajo kongresne Spomenice. Med svoje največje dobrotnike moramo šteti odvetniško zbornico v Ljubljani, ki financira izdajo priloge z odločbami v upravnih stvareh in nam je darovala velik znesek za kritje še drugih stroškov. Prav tako nas je z znatnimi zneski podprla banska uprava dravske banovine, dalje predsednika mestnih občin Ljubljana in Maribor. Mestna hranilnica in Hranilnica dravske banovine sta naročili po dva oglasa. Toda vse te podpore iz l. 1940. še ne bi zadostovale za kritje tiskovnih in drugih rednih stroškov, ki so v zvezi z izdajanjem glasila Slovenski Pravnik. Odbor društva je trdno odločen, da vzdržuje to glasilo v nezmanjšanem obsegu, ne da bi se zvišala članarina. Akcija, da dobimo novih podpor v tem letu, je deloma že uspela, deloma je še v teku in bo predmet točnega poročanja na prihodnji letni skupščini. Ne smemo slednjic pozabiti blagohotnosti našega dnevnega časopisja, ki nam rade volje brez plačila tiska potrebna društvena obvestila. Vsem in vsakemu naših dobrotnikov in podpornikov v imenu društva „Pravnik“ našo najsrčnejšo zahvalo; priključujemo le prošnjo, naj nam tudi v bodoče ostanejo naklonjeni. Naj nam omogočijo, da ostanemo slovenski pravniki, strnjeni v svojem strokovnem društvu, krepko in uspešno na braniku naše Kraljevine Jugoslavije kot pravne države v najlepšem pomenu besede.

Izvajanja g. predsednika so bila sprejeta z živahnim odobravanjem. Nato je podal društveni tajnik F. Orožen naslednje tajniško poročilo:

Spoštovani zbor! Vsega, kar smo si v minulem letu načrtali kot program dela našega odbora, nismo mogli izvršiti. Izredne politične razmere so do neke mere vtisnile pečat tudi našemu delu. Vojna nevarnost in moreča negotovost sta s svojimi posledicami zlasti povzročili, da se Pravniški kongres tudi v letu 1940. ni mogel vršiti; dasi so se pripravljala dela nadaljevala in je ljubljanski pododbor bil v živahnih stikih z odborniki izven Slovenije, je znana prepoved vseh javnih zborovanj preprečila kongres in se zato zadevno delo ni moglo nadaljevati. Kljub temu pa se lahko ugotovi, da so na splošno rezultati odborovega dela povoljni.

Število članstva se v minulem društvenem letu v primeri s prejšnjim letom ni bistveno spremenilo. Težke gmotne prilike nekaterih članov so pač povzročile izstop malega števila članov, kar zelo obžalujemo, saj članarina 60 din letno je resnično tako nizka, da bi jo zmožel pač vsakdo.

Tudi to leto je trpka neizprosnost posegla velikokrat v naše vrste ter nam zapustila občutne vrzeli. Umrli so sledeči člani: odvetnika dr. Stare Emil in dr. Serbec Gvidon, podpredsednik kas. sod. v p. Vrančič Ivan, sodnika dr. Travner Vladimir in Romih Božidar, apelacijski sodnik v p. Peterlin Fran, univ. profesor dr. Jurkovič Joso, višji magistr. svetnik v p. dr. Fux Riko. Posebno občutna vrzel v slovenskem pravništvu je nastala z izgubo članov Vrančiča, dr. Jurkoviča in dr. Travnerja, katerih se je naše glasilo prilikom njihove smrti oddolžilo s posebnimi članki.

Na pobudo društvenega predsednika ima društvo v svojem načrtu, da se letos ob desetletnici smrti velezaslužnega dolgoletnega svojega predsednika in častnega člana g. dr. Danila Majarona pokloni njegovemu spominu. To komemoracijo nameravamo združiti s slovesnim odkritjem društvene spominske plošče na pokojnikovi rojstni hiši v Borovnici. S pripravljalnimi zadevnimi deli je poverjen poseben od-

sek, obstoječ iz odbornikov gg. dr. Furlana, dr. Majarona, dr. Rutarja in dr. Žužka, ki je svoje delo deloma že dovršil. Po zamisli odseka naj bi se slavnost vršila po možnosti eno izmed nedelj v maju. — Kot posebno omembe vredna je nadalje ustvaritev drugega odborovega odseka, namreč terminološkega odseka, ki obstoji iz odbornikov gg. dr. Kravine, dr. Kukmana, dr. Sajovica in dr. Skaberneta. Namen tega odseka je izdati novo „Pravno terminologijo“ s slovenskim besediščem, kar se je zaradi neustaljenosti zadevnih razmer pokazalo kot posebno umestno in nujno. Potrebno delo bo trajalo seveda daljše dobo. Po intervenciji g. društv. predsednika nam je g. ban dravske banovine obljubil honoriranje stalnega tajnika tega odseka, čigar naloga bo zlasti urejevati in zbirati prispevke posameznih članov. Odsek že vrši pripravljajna dela. Kot doslej, je tudi letos odbor posvetil mnogo pažnje društvenim stikom z našimi pravniki-dijaki. Kot običajno je društvo votiralo znesek 1000 din kot nagrado pri svetosavskem tekmovanju i. s. za temo: „Vzporeditev zaslišanja strank v civilnem in kazenskem postopanju“; le obžalujemo, da se ta nagrada ni mogla nikomur podeliti. Društveno glasilo se je brezplačno dostavljalo dijaškim organizacijam, odbor se je zavzel za popust pri nabavi učbenikov in pravnih knjig pri založništvih glede nakupov od strani dijakov. Za vsa vprašanja, ki se tičejo pomoči naši akademski mladini, zlasti glede izposojanja učnih knjig, se je osnoval tudi poseben odsek, obstoječ iz odbornikov gg. dr. Koestla, dr. Munde, dr. Urbanca in dr. Žirovnika.

Društvena akcija z izdajanjem strokovno dovršenih zakonikov se je uspešno nadaljevala. Kot 5. zvezek so izšli „Gradbeni predpisi“ v priredbi Mulačka, kot 4. zvezek „Delovnopравни zbornik“ dr. Bajiča. Kot 5. zvezek izide „Kazenski zakon“ v priredbi dr. Dolenca-Maklečeva, kot 6. zvezek „Zakon o pokojn. zavarovanju nameščencev in javno delovno pravo“ v priredbi dr. Koestla. Obe ti izdaji sta že zasigurani.

Društvenih predavanj v tem letu je bilo šest. Predavalci so bili gg.: banski svetnik dr. Kukman V. „Ničnost upravnih aktov — § 135 zup.“ (28. februarja 1940), apel. sodnik dr. Štempihar; J. „Javno blago in zasebno pravo“ (6. marca 1940), univ. prof. dr. Dolenc M. „Priseganje na našem jugu nekdanj in sedaj“ (16. marca 1940), v jeseni zopet univ. prof. dr. Dolenc M. o „Kazenskopravni presoji podneta, nasnove, pomoči in sorodnih pojmov“ (15. novembra 1940), priv. docent dr. Bajič S. o „Mednarodnem uradu dela“ (20. novembra 1940), banski svetnik dr. Kukman VI. o „Domovinstvu — potrebni pravni ustanovi?“ (4. decembra 1940). Udeležba pri predavanjih je bila povoljna. Vsem gg. predavateljem se odbor tudi na tem mestu ponovno zahvaljuje za njihov trud. Enaka zahvala gre tudi g. predsedniku okrožnega sodišča, ki je dal za predavanja na razpolago dvorano.

Da je odbor posvečal vso pozornost društvenemu glasilu, ni treba posebej poudarjati.

Društvo je vedno, kadar je bilo umestno afirmirati slovensko pravništvo, nastopalo priložnostim primerno. Deputacija s predsednikom na čelu se je udeležila odkritja spomenika Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja in poklonila venec. Odbor je vodil tudi akcijo za proslavo jubileja rojstva slavnega pravnika dr. Krajca in name-raval pri tem obnoviti spominsko ploščo na njegovi rojstni hiši. Zaradi raznih težkoč se je pa ta akcija odložila.

Kr. banska uprava dravske banovine je z razpisom z dne 26. aprila 1940 II št. 13755/1 odobrila preosnovno društvenih pravil v smislu na zadnjem občnem zboru sklenjenega števila odbornikov in preglednikov, Kooptirani so bili gg. dr. Majaron F. in dr. Lučovnik H. kot odbornika

in dr. Skaberne F. kot preglednik. Odbor je imel v minulem letu 7 rednih sej in več internih večernih sestankov. G. predsedniku apel. sodišča, ki je dal za seje na razpolago sobo, se odbor najtopleje zahvaljuje.

Tradicionalni spomladanski društveni izlet se je vršil dne 2. junija 1940 na Vrbo—Bled s poklonitvijo pri rojstni hiši dr. Prešerna in na grobu ustanovitelja dr. Ferjančiča. Na Vrbi je govoril nam. drž. tož. Goslar, na Ferjančičevem grobu se je oddolžil njegovim manom podpredsednik dr. Sajovic; uspeli izlet je obširneje omenjen v 7—8. številki „Slov. Pravnika“ iz l. 1940.

Tajnikovo poročilo je bilo soglasno sprejeto, nakar so zborovalci na poziv predsednika počastili spomin umrlih članov z enominutnim molkom. Nato je podal blagajnik dr. A. Urbanec tole blagajniško poročilo:

Dohodki:

članarina		din 64.615'80
podpore		
Advokatska komora	din 11.000'—	
Mestna hranilnica ljubljanska za 2 oglasa	„ 4.000'—	
Banska uprava	„ 1.000'—	
Mestna občina Ljubljana	„ 2.472'50	
Mestna občina Maribor	„ 500'—	„ 18.972'50
obresti		
Mestna hranilnica ljubljanska	din 2.760'—	
Kmetška posojilnica ljubljanske okolice	„ 2.116'59	
Kmetški hranilni in posojilni dom	„ 645'50	„ 5.520'09
		din 89.106'39

Izdatki:

tiskarniški stroški (dolg iz l. 1939.)	din 10.666'—	
tiskarniški stroški za leto 1940.	„ 52.862'—	„ 63.528'—
honorarji		„ 15.645'—
upravni stroški		„ 6.421'84
„Pravniški dom“ — 25 deležev		„ 3.000'—
vrnjen kongresni prispevek		„ 110'—
		din 88.704'84

Pokaže se tedaj prebitok **din 401'55**, ki se prenese na novi račun.

Društveni proračun za leto 1941. bi bil naslednji: S tiskarno se je sklenila nova pogodba, po kateri stane pola din 1.700'—. Pred leti je društvo plačalo za polo din 1.000'—. Navzlic temu je odbor sklenil, da predlaga občenemu zboru, da ostane članarina v isti višini, to je din 60'—, ker upa, da bo predvideni primanjkljaj za leto 1941. krit iz podpore.

Blagajnikovo poročilo je bilo soglasno sprejeto. V imenu preglednikov je poročal g. dr. Žirovnik, da je blagajniško poslovanje v redu, in predlagal, naj se podeli odboru razrešnica, kar je bilo soglasno sprejeto.

Pri volitvah je bil za predsednika desetič izvoljen g. univ. profesor dr. Dolenc, živahno pozdravljen od navzočih. Z vzklikom je bil nadalje izvoljen ves dosedanji odbor in dosedanji pregledniki.

Nato je dobil besedo podpredsednik, g. univ. profesor dr. Sajovic, ki je po kratkem uvodu izvajal:

„Dejstvo je, da ste danes zbrani na vsakoletni glavni skupščini poklicali g. univ. prof. dr. Metoda Dolenca že desetič za predsednika našega društva. Navdušeno in odkritosrčno pritrjevanje ob tej izvolitvi je pričalo, da tega niste storili le iz navade, ravnodušnosti ali lagodnosti, ampak da se zavedate, da postavljate društvu na čelo moža, ki ga je že doslej vodil spretno in okretno, od uspeha do uspeha in to v časih, ki društvu delovanju niso preveč naklonjeni. Dali ste izraza svojemu prepričanju, da priznavate vsi velike in nevenljive zasluge, ki si jih je g. dr. Dolenc za časa predsednikovanja pridobil za društvo. Kajti ni majhna težava, vzdržati na višini društvo, ki dela le za povzdigo pravoznanstva, dobrost pravosodstva in pronicanje pravne misli. Naši cilji so daleč od kričavih zunanosti, da bi jih dosegli, je treba skupine z enakimi ideali prežetih ljudi. In to zbiranje v homogeno enoto je med drugimi še posebna odlika našega predsednika, ki se mu vselej posreči, zbrati okoli sebe za delo pripravljenih somišljenikov. Kako je bilo sicer predsednikovo krmarenje uspešno, mi za zadnje leto ni treba ponavljati, čuli ste pravkar iz besed našega vestnega g. tajnika. K njegovemu poročilu bi dodal edinole, da je bil g. predsednik pri vsakem društvnem ukrepu z vsem svojim srcem, da ni manjkal nikdar z iniciativnim pogledom, da je bodril povsod z izkušnim nasvetom. Bil je kakor nevidni fluid, ki obkroža posamezne društvene edinice, jih spaja v harmonično celoto in vodi k začrtanemu cilju.

Toda število deset, ki sem si ga izbral gori, nikakor ni osamljen pojav v letih Dolenčevega društvnega delovanja. Kakor po namernem naključju je desetica nekako praštevilo za štetje njegovega zanimanja za društvo, je nekakšno čudežno gibalo, ki so ga položile rojenice v zibel njegove povezanosti s „Pravnikom“. S preteklo poslovno dobo je namreč minilo dva j e t let, odkar je stopil v odbor društva „Pravnik“. Koliko je dal v teh letih premišljenih predlogov, koliko je sam izvedel društvnih sklepov, o tem pričajo zgovorno zapisniki odborovih sej, znano pa je tudi Vam, ki budno spremljate društveno dogajanje. Bil je tudi v vseh meddruštvnih odsekih, ki so pripravljali večje akcije, v katere je „Pravnik“ pošiljal z drugimi slovenskimi organizacijami tudi odposlance. Skratka, bil je steber Pravnikovega odbora v dvajsetletju povojnega delovanja.

Toda naj mi bo dovoljeno, da čarobno desetico še enkrat pomnožim, da omenjeno dvajsetico podvojim. Je štiri deset let, ko je izšel v XVII. letniku „Slovenskega Pravnika“ članek: „More li zastavni upnik še ne izbrisano hipoteko odstopiti novemu upniku na tistem mestu, kjer je prvotno vpisana?“ Bil je to pravniški prvenec našega predsednika, o katerem takratni urednik gotovo še ni slutil, da bo postal najplodovitejši slovenski pravniški pisatelj. Prepričati pa se je mogel že v naslednjih letih, da bo nova moč „Slovenskemu Pravniku“ tudi stalna, da ga bo rešila nekajkrat zadreg. Odtlej ga menda ni letnika našega glasila, da ne bi bil natisnjen v njem daljši Dolenčev spis, da o kritikah, o poročilih iz drugih delov pravniškega življenja in sveta niti ne govorim, da skoro molčim o dejstvu, da je tej ali oni številki „Slovenskega Pravnika“ vprav njegovo pero določilo njen uspeh in j i vtisnilo posebno oznako.

Samo izrabljal bi vašo potrpežljivost, ako bi o vseh zaslugah predsednika dr. Dolenca še kaj govoril, ako bi hotel naštevati podrobnosti, zlasti ako bi omenjal njegove zasluge za pravoznanstvo sploh. Zadaló bi mi samo večno skrb, ali v njih nepreglednem številu nisem česa

pozabil, ali nisem ostal nepopoln. Ta register mi dovolite, da ga odpravim na kratko, da so zasluge izredne.

Očitati nam bi vsem mogli nepozornost, naravnost nedelavnosti bi nas lahko krivili, ako bi priznanja za vse to društvu predano delo ne izrazili na način, ki mu bo dajal neizbrisen pečat. Zato predlagam v imenu odbora, da se izvoli društveni predsednik dr. iur. in dr. h. c. Metod Dolenc v priznanje njegovih posebnih zaslug za „Pravnik“ in slovensko pravoznanstvo sploh za častnega člana. S tem se bomo njegovemu nesebičnemu delu za društvo in njegove cilje samo skromno oddolžili.“

Po mogočnem ploskanju, ki je sledilo temu govoru, je izjavil podpredsednik dr. Sajovic, da smatra predlog s spontanim vzklikom vseh prisotnih za sprejet. Novo izvoljeni društveni častni član in predsednik dr. Dolenc se je za izvolitev prisrčno zahvalil in zaključil glavno skupščino.

Kronika društva „Pravnik“. Na redni glavni skupščini izvoljeni odbor se je konstituiral kakor v prejšnjem letu: predsednik dr. Metod Dolenc, podpredsednik dr. Rudolf Sajovic, tajnik Fran Orožen, blagajnik dr. Anton Urbanec. — V društvu sta predavala gd. namestnik vrh. drž. tožilca dr. Anton Štuhec: „Praksa in pomen pridržbe po prestani kazni“ (20. marca 1941); gd. univ. prof. dr. Rudolf Sajovic: „Tožbe o civilnopравниh zahtevkih, o katerih je odločilo že upravno oblastvo (26. marca 1941). — Za društvene člane so bili sprejeti gg.: Zarnik Vladiboj, notarski pripravnik v Mariboru, dr. Vogelnek Adolf, mestni komisar v Ljubljani, Levstek Vinko, sodni pripravnik v Mariboru, Ferdič Ignac, notarski pripravnik v Celju, Kante Vladimir, pol. komisar v Ljubljani, dr. Jug Stanko, odvetnik v Ljubljani, Bučar Franc, mestni komisar v Ljubljani, Lah Zdenko, Masle Pavel, Dermota Miha, Martinec Rudolf, Farkič Ignac, vsi sodni pripravniki v Celju, dr. Francec Adolf, pravni referent Privilegirane agrarne banke v Ljubljani.

Vdanostni čestitki. Ob prevzemu izvrševanja kraljevske oblasti po kralju Petru II. je Društvo „Pravnik“ izrazilo naslednjo čestitko: „Ob nastopu slavnega prestola Karadjordjevičev navdušeno čestita mlademu kralju Petru II. in mu želi vso srečo v dobrobit naše kraljevine Društvo „Pravnik“.“ — Istočasno je bila poslana še naslednja brzobjavka: „Mlademu kralju Petru II. na slavnem prestolu Karadjordjevičev izraža neomajno zvestobo in vdanost Kongres pravnikov Kraljevine Jugoslavije“.

Osebnosti. Za rednega univ. profesorja na pravni fakulteti v Ljubljani je postavljen dr. Steska Henrik, sodnik upravnega sodišča v pok. — Postavljeni so: za starešino okrajnega sodišča Karlovšek Janko (Višnja gora), Zalokar Alojzij (Velike Lašče), za okrožna sodnika Čerček Janko in dr. Dev Miroslav (Maribor), za tajnika pri vrhovnem sodišču dr. Tomišek Teodor, za okrajna sodnika Kermavner Boris (Maribor) in Bogataj Bogumil (Prevalje). Premeščeni so okrožni sodnik Zorko Josip (Ljubljana), okrajni sodnik Oblak Vital (Kranj) in Peterca Franc (Ljubljana). — Za sreskega načelnika je postavljen dr. Orožim Josip (Logatec), za političnopravnega pristava dr. Kržič Gabrijel (Trebinje). — Odvetniško pisarno je odprl Kranjc Ferdo v Celju. — Na lastno prošnjo je bil izbrisan iz imenika odvetnikov dr. Gaberšček Fran. — Umrli so notar v pok. Globočnik Janko, bivši odvetnik in višji deželno-

sodni svetnik v pok. Rutar Matija, javni notar Kenda Josip, sodnik okrožnega sodišča v pok. Avsec Anton, odvetnik dr. Munih Josip.

Razsodišče ljubljanske borze. V poslovnem letu 1940. je prirastlo 1457 tožb. Vključno s tožbami, ostalimi iz prejšnjega leta (71), je bilo treba rešiti v celem 1528 tožb (1457 + 71), torej 350 manj kakor v predidčem letu. V novo priraslih tožbah je tožbeni zahtevek izviral v enem primeru iz borznega posla in v 1456 primerih iz poslov, sklenjenih zunaj borze. Od vseh tožb je bila zavržena zaradi nepristojnosti pozvanega razsodišča ena tožba. s poravnavo je bilo rešenih 12, z zamudno sodbo 1176, s sodbo po izvršeni razpravi 48, na drug način 41, dočim miruje postopek v 252 primerih, to zato, ker je bila vložena terjatev vplačana po večini pred razpravo. Nerešenih je ostalo konec leta 18 tožb. V pravnih stvareh, rešenih s sodbo, je trajal postopek od dne vložene tožbe do izrečene sodbe manj kot 1 mesec v 1111, nad en mesec v 125 primerih, od pravnih, ki so trajale do enega meseca, je bilo rešenih 227 v 8 dneh, 725 v 14 dneh, 159 pa v času med 14 dnevi do enega meseca. Navedeno število 159 izvira po večini iz dejstva, da je bilo vročanje tožb po pošti često združeno s težkočami, zlasti v krajih izven Dravske banovine, ker toženci niso hoteli prevzeti poslanih tožb v namenu, da se plačilo vtoževanega zneska zavleče, v nekaterih primerih pa tudi iz dejstva, da kljub ponovnim urgencam od zaprošenih sodišč za vročitev tožbe in vabila k razpravi ni bilo mogoče dobiti povratnik, tako da je treba bilo zadevo javiti nadrejenemu okrožnemu sodišču in celo nadrejenemu apelacijskemu sodišču. Terjatve, za katere so bile vložene tožbe v letu 1940., znašajo skupaj 4.540.783'48 din proti 5.909.929'69 din v letu 1939. Najvišja terjatev je bila 180.000 din, v letu 1939. pa 121.740 din. Pri vtoženih izven borze sklenjenih poslih ni bil član borze tožitelj v 808, toženec pa v 1454 primerih. Med imenovanimi strankami je bilo 2250 domačinov in 12 tujcev. Odvetniki so zastopali tožitelje v 1035 primerih, tožence pa v 37 primerih. Tožbam proti strankam, ki niso bili člani, je bilo ugojeno v 1222 (+ 1 član) primerih, ena tožba pa je bila zavržena. Tožbam proti strankam, ki so bili člani, ni bilo ugojeno le v enem primeru.

Taksiranje sodnih poravnav. Dravska finančna direkcija v Ljubljani se je obrnila na finančno ministrstvo, oddelek za davke, s sledečim vprašanjem:

„Ob taksnih revizijah se je opazalo, da sodišča različno taksirajo poravnave, kjer se ena stranka (dolžnik) zaveže, da bo plačala do določenega roka svoj dolg drugi stranki (upniku), ki izvira iz prodaje trg. blaga. Primer je po navadi ta, da ima kak trgovec proti svojemu odjemalcu terjatev na kupljenem trgu. Nekatera sodišča zahtevajo poleg 1% takse po t. p. 8 še 1% za pravni posel po t. p. 12 t. z., ker smatrajo tako poravnavo za posvedočitev kupoprodaje; druga sodišča smatrajo, da gre za t. p. 40, ki predvideva istotako takso 1%. Nekatera sodišča pa pobirajo samo ½% takso po t. p. 18 t. z., češ da gre v takih primerih za dolg, nastal z novacijo. Zopet druga sodišča zahtevajo poleg 1% takse po t. p. 8 takso po t. p. 34, češ da se za take kratkoročne nakupe po trgovinah izdajajo kvečjemu računi, ne pa kupne pogodbe. Če se torej stranka izkaže, da ima od dotičnega trgovca nesaldiran, taksiran račun o terjatvi, o kateri se sklepa poravnava, plača v tem primeru samo 1% za poravnavo po t. p. 8. Po tukajšnjem mnenju je plačati za take primere takso 1% po t. p. 8 zak. o s. t. in 1% po t. p. 40 taksnega zakona v zvezi s prip. III t. p. 8 zak. o s. t. Pozivno na § 43 zakona o sod. taksah prosimo čimprejše odločitve.“

Ministrstvo je odgovorilo pod br. 76485/59-III dne 14. avgusta 1940:

„V zvezi z vprašanjem z dne 10. novembra 1939 št. 22429-V obveščam direkcijo, da gre v danem primeru za priznanje dolga za kupljeno blago kot pravnega posla, za katero ni bila plačana nobena taksa in je zaradi tega ob sklenitvi poravnave treba plačati poleg takse po t. p. 8 oz. t. p. 22 zakona o sodnih taksah tudi takso za ta pravni posel po t. p. 18 zak. o taksah.“

Savez advokatskih komor kraljevine, začasno s sedežem v Ljubljani. Ljubljanski delegati Saveza advokatskih komor so imeli dne 9. januarja 1941 sejo, na kateri so razpravljali o bodočem delovnem programu. Sklenili so, da se predlaga ostalim komoram, da bi se vršila glavna skupščina 8. junija 1941 na Bledu in da se dajo na dnevni red tile referati: a) uvedba nove tarife v kazenskih stvareh, b) novela h konkurzni tarifi z dne 5. aprila 1930 zaradi priznanja pravnih stroškov odvetniku - upravitelju (§ 6), c) novela k veljavni tarifi glede priznanja poštnine čl. 25, č) ukinitvev razširitve jamstva odvetnikov za sodne takse, katera razširitev je bila uvedena z uredbo o spremembah in dopolnitvah zost. z dne 30. marca 1940, Sl. L. z dne 10. aprila 1940.

Med drugim se je poudarjalo, da je treba preveliki pritok v odvetniški stan omejiti in se je k tej točki razpravljalo o tem, da bi se § 5 za. novelirano tako, da imej vsak absolviran pravnik pravico do brezplačne prakse na sodišču in ni treba, da bi se moral vpisati kot odvetniški pripravnik, da bi dobil pravico do take prakse. Večina članov pa je imela glede novelizacije tega paragrafa pomisleke in je ostalo zaenkrat pri sugestiji, ne da bi Ljubljanska zbornica kaj konkretnega predlagala k tej točki.

Ljubljanska advokatska zbornica je zaprosila vse zbornice v kraljevini, da sporoče točne statistične podatke o odvetnikih in odvetniških pripravnikih konec leta 1940., zlasti tudi podatke glede prirastka v zadnjem letu, da pravilno usmeri svoje predloge glede omejitve pritoka v odvetniški stan, ker preti splošna pavperizacija stanu.

Dr. A. U.

Umik zasebne tožbe in povprečnina (§ 314 a kp.). Zasebni tožitelj je pred razpisom glavne razprave tožbo umaknil, ker je prejel od obdolženca primerno zadoščenje. Na izjavljeni umik je prejel rešitev, naj plača povprečnino din 100.— s to-le utemeljitvijo: „Ker je zasebni tožilec pred razpravo umaknil zasebno tožbo, je bilo rešiti kakor zgoraj. Z ozirom na imovinske prilike zasebnega tožilca, mu je bilo naložiti povprečnino.“ — Sodišče s tožbo zaenkrat ni imelo nobenega posla, razen da jo je vpisalo v register in vzelo umik na znanje. Za prakso je važno, da se pri takih poravnava vsekakor upošteva povprečnina!

Dr. A. U.

Popravek. Čitatelje prosimo, da popravijo naslednje napake v članku „Nagrada javnega notarja kot sodnega poverjenika itd.“ v zadnjem snopiču „Slovenskega Pravnika“: na str. 35, 10. vrsta od spodaj namesto „31/1“ pravilno 34/1; na str. 36, 15. vrsta od zgoraj namesto „§ 41/5“ pravilno „§ 41/I-III“; na str. 37, 12. vrsta od spodaj namesto „ker“ pravilno „kar“; na str. 39, 2. vrsta od zgoraj naj se črta za besedo „opravila“ vejica.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

je največji slovenski pupi-
larnovarni denarni zavod.

Domači hranilniki, sodno-depo-
zitični oddelek, posojila na hipo-
teke, menice, lombard.

Za vse hranilne vloge jamči

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

V odločni in vztrajni borbi s tujim kapitalom

je zrastle Vzajemna zavarovalnica kot edini čisto slovenski zavarovalni zavod, ki po 40 letih pogumno stopa med prve in največje tovrstne zavode v Jugoslaviji. Njen dosednji razvoj in njena prislovična solidnost ji dajeta polno

l e g i t i m a c i j o,

da upravičeno vabi v svoj krog vsakogar, ki mu je potrebna zavarovalna zaščita. Te zaščite je pa v eni ali drugi obliki **vsakdo** potreben. Tudi Vi razmislite, če ne bi bilo umesno, da zavarujete sebe, svojo družino, svoje premoženje in nepremično premoženje, rizike svojega poklica itd. Vedno se pa tako za nasvet kot za sklep zavarovanja obrnite le na domačo

Vzajemno zavarovalnico v Ljubljani

Vabilo

na drugo redno skupščino „Pravniškega doma“ zadruga z o. j. v Ljubljani, ki bo v ponedeljek dne 5. maja 1941 ob pol 18. uri v sejni dvorani Penzijskega fonda advokatske in notarske komore v Ljubljani, Cigaletova ulica št. 5 s sledečim dnevnim redom:

1. Otvoritev in konstituiranje skupščine;
2. čitanje zapisnika prve redne skupščine;
3. poročila:
 - a) upravnega odbora,
 - b) nadzornega odbora;
4. sklepanje o letnem sklepnem računu in podelitvi razrešnice članom upravnega in nadzornega odbora;
5. volitev treh članov in enega namestnika upravnega odbora ter enega člana in enega namestnika nadzornega odbora;
6. sklepanje o predlogu upravnega odbora na spremembo in dopolnitev pravil.

Predlog uprave glasi:

V § 2 naj se dostavi: zalagati, nabavljati za člane tiskovine, zakone in pravniške knjige sploh ter zalagati članom pravniške knjige.

V § 9 naj se stilizacija popravi sledeče: Jamstvo zadružnikov je omejeno in v okviru omejenega jamstva nerazdelno ter se razteza...

V § 18 določeno število odbornikov naj se poviša od dosedanjih 9 na 15.

7. predlogi in pritožbe;
8. slučajnosti.

Ako skupščina ob napovedani uri ne bi bila sklepčna, se vrši čez pol ure druga, ki bo veljavno sklepala ne glede na število navzočih zadružnikov.

Če skupščina za spremembo pravil ne bi bila sklepčna v smislu § 54 pravil, se bo vršila v torek dne 20. maja ob pol 18. uri v istih prostorih nova skupščina z dnevnim redom:

1. sklepanje o predlogu upravnega odbora na spremembo pravil in dopolnitev pravil;
 2. slučajnosti,
- ki bo veljavno sklepala ne glede na število navzočih zadružnikov.

Za Pravniški dom z. z o. j.

dr. Darko Černež s. r.
tajnik.

dr. Josip Krevl s. r.
predsednik.